

1

2012
ročník 64

Milena Rej 4 roky • Rusko • 2003

čtenář

MĚSÍČNÍK PRO KNIHOVNY

9 177001 1232004 0 1

Cena 40 Kč

- 3** Potenciální výhody i nevýhody využití sociální sítě Facebook knihovnami
☛ Lucie Koníčková
- 8** Ohlédnutí za seminářem knihovníků muzeí a galerií v Českém Těšíně
☛ Štěpánka Běhalová
- 10** Novinky služby *Ptejte se knihovny*, zajímavosti a nové trendy ve virtuálních referenčních službách
☛ Veronika Ševčíková, Lenka Válková
- 13** PRÁVNÍ PORADNA
Jak postupovat při vyřazování zničených dokumentů z konzervačního fondu ☛ Jiří Klusoň
- 14** Český knihovník v zemi Bacardi ☛ Karel Sosna
- 18** Metodický pokyn MK ČR k vymezení standardu veřejných knihovnických a informačních služeb
- 24** REGIONÁLNÍ FUNKCE V PRAXI
– Dnes se představuje Olomoucký kraj
Regionální funkce knihoven v Olomouckém kraji
☛ Olga Chmelíčková
- 27** Jihočeský architektonický trojúhelník
☛ Ladislav Kurka
- 31** Cesta k podpoře čtenářství vede Moravou
☛ Helena Selucká
- 34** LITERÁRNÍ VÝROČÍ na únor
- 36** Z KNIHOVEN
- 37** LETEM MEDIÁLNÍM SVĚTEM KNIHOVEN
- 38** ALEŠ VANĚK ODPOVÍDÁ Z NOVÉHO ZÉLANDU
- 39** ZE SVĚTA
- 40** NOVINKY Z FONDU KNIHOVNY KNIHOVNIČKÉ LITERATURY NÁRODNÍ KNIHOVNY ČR

Kristina Uljanova 12 let • Krasnojarsk, Rusko • 2010
Maksim Ghuni 8 let • Moskva, Rusko • 2009
Sasha Moiseeva 7 let • Moskva, Rusko • 2009

Středočeský kraj

Vydává:

Středočeská vědecká knihovna v Kladně,
příspěvková organizace Středočeského kraje,
ul. Generála Klapálka 1641, 272 01 Kladno

Evid. č. časopisu MK ČR E 485 ISSN 0011-2321

Šéfredaktorka: Mgr. Lenka Šimková

Redaktorka: Olga Vašková

Grafická úprava a sazba: Kateřina Bobková

Sídlo redakce (příjem inzerce a objednávky na předplatné):

Středočeská vědecká knihovna v Kladně,
příspěvková organizace, Gen. Klapálka 1641, 272 01 Kladno
Tel.: 312 813 154 (Lenka Šimková)

Tel.: 312 813 138 (Olga Vašková)

e-mail: ctenar@svkkl.cz; ctenar.vaskova@svkkl.cz;

redakcectenare@centrum.cz

Redakční rada:

PhDr. Jiřina Kádnerová (předsedkyně),

PhDr. Ladislav Kurka, Ing. Jíří Mika, Mgr. Petra Miturová,

PhDr. Vít Richter, Mgr. Renáta Salátová,

PhDr. Vladimíra Švorcová

Tisk: T. A. Print, s. r. o., Opatovická 18, 110 00 Praha 1

Distribuce:

Rozesílání časopisu zajišťuje A.L.L. production, spol. s r. o.,
F. V. Veselého 2635/15, 193 00 Praha 9 – Horní Počernice,

tel.: 234 092 811 (Petra Vojtová),

e-mail: petra.vojtova@predplatne.cz

Rozšiřují též společnosti holdingu PNS a. s.

– drobný prodej; MONITOR CZ, s. r. o.; SUWECO CZ s. r. o.;

B. Weleminová – PERIODIKA.

Podávání novinových zásilek povoleno Ředitelstvím

poštovní přepravy Praha čj. 1371/1994 ze dne 20. 6. 1994

Podávání novinových zásilek bylo povoleno Českou poštou

s. p. OZSeč Ústí nad Labem dne 21. 1. 1998. j. zn. P-327/98

Cena jednoho čísla 40 Kč, roční předplatné 460 Kč
(dvojčíslo 60 Kč)

Předplatné pro Slovensko: L. K. PERMANENT spol. s r. o.,

Hattalova č. 12, 831 03 Bratislava, tel.: 00421 249 111 203,

e-mail: herslova@lkpermanent.sk

Cena jednoho čísla 1,992 €, roční předplatné 22,572 €
(dvojčíslo 2,656 €)

Časopis vychází s podporou dotace z programu MK ČR

Knihovna 21. století.

Vydavatel si vyhrazuje právo zveřejnit publikované
materiály i na internetu.

Číslo odevzdáno k tisku 6. 1. 2012.

Nevyžádané rukopisy se nevracejí.

FROM THE CONTENTS

- ☛ Potential advantages and disadvantages of using Facebook at libraries
Lucie Koníčková |3
- ☛ Looking back at the seminar for museum and gallery librarians
in Český Těšín *Štěpánka Běhalová* |8
- ☛ Ask Your Library service latest: new trends and points of interest
in virtual reference services *Veronika Ševčíková, Lenka Válková* |10
- ☛ LEGAL ADVICE SERVICE: Disposal procedure for ruined
documents from preservation collections *Jiří Klusoň* |13
- ☛ A Czech librarian in the land of Bacardi *Karel Sosna* |14
- ☛ Ministry of Culture Procedural Instruction setting out the standard
for public libraries and information services provided by libraries
established and/or operated by municipalities and regions
in the Czech Republic |18
- ☛ REGIONAL FUNCTIONS IN PRACTICE:
Today we present the Olomouc region
– Regional functions in the Olomouc region *Olga Chmelíčková* |24
- ☛ South Bohemian architectural triangle *Ladislav Kurka* |27
- ☛ The way to support readership goes through Moravia
Helena Selucká |31
- ☛ From the libraries
- ☛ Regular features

AUS DEM INHALT

- ☛ Potenzielle Vorteile und Nachteile der Nutzung sozialer Netzwerke
Facebook bei Bibliotheken *Lucie Koníčková* |3
- ☛ Zurückblicken nach einem Seminar für Museum- und
Galeriebibliothekare in Český Těšín *Štěpánka Běhalová* |8
- ☛ Der Dienst *Fragen Sie die Bibliothek* und seine Neuigkeiten,
Interessante und neue Trends in den virtuellen Auskunftsdiensten
Veronika Ševčíková, Lenka Válková |10
- ☛ RECHTSBERATUNGSTELLE: was soll man bei Aussonderung
der zerstörten Dokumenten aus Konservierungsfonds machen
Jiří Klusoň |13
- ☛ Tschechische Bibliothekar im Bacardiland *Karel Sosna* |14
- ☛ Methodische Anweisung des Ministeriums für Kultur zu der
Standardbegrenzung von öffentlichen bibliothekarischen
und informations Diensten, die von Bibliotheken, gegründet und/oder
betreibt bei Gemeinden und Bezirke, geleistet sind |18
- ☛ REGIONALE FUNKTION IM PRAXIS:
Heute stellt sich die Region Olomouc vor
– Regionale Funktionen in der Region Olomouc *Olga Chmelíčková* |24
- ☛ Südböhmische Architektonischdreieck *Ladislav Kurka* |27
- ☛ Der Weg zum Leserschaftsunterstützung geht durch Mähren
Helena Selucká |31
- ☛ Aus den Bibliotheken
- ☛ Ständige Spalten

OD REDAKČNÍHO STOLU

Vážené čtenářky, vážení čtenáři, každý začátek nese v sobě očekávání něčeho nového, lepšího, i když o právě začínajícím roce 2012 si to asi mnozí nemyslíme. Jeho mediální obraz je totiž už delší dobu vytvářen v samých šedivých odstínech, které při troše nepozornosti mohou zastírat pravý stav věci a navozovat obavy z příštího. Ale dobře víme, že nic není takové, jaké se to na první pohled jeví! Zvláště v médiích.

A právě s tímto vědomím jsme přistupovali v redakci k přípravě a koncepci tohoto, v pořadí čtyřiašedesátého ročníku Čtenáře. Doufáme, že se vám bude líbit, že v každém jeho čísle najdete něco zajímavého, něco, co vám nabídne nový pohled na knihovnickou profesi a ukáže, jak to či ono dělají jinde, u sousedů či za hranicemi...

O některých nových rubrikách a grafických změnách letošního ročníku jsme psali už v posledním loňském Čtenáři, teď tedy můžete výsledek našeho snažení hodnotit. Zaměřím se na nejzajímavější a nejvýraznější změnu, a to jsou obálky tohoto ročníku. Chceme vám na nich představit zajímavé dětské kresby, které z různých koutů světa přicházejí na *Mezinárodní dětskou výtvarnou výstavu Lidice*, jejíž 40. ročník připadá právě na letošní rok. Věřte, že nám dalo hodně práce vybrat z neuvěřitelného množství kouzelných obrázků namalovaných dětmi různého věku pouze jedenáct. Proto jsme se snažili přidat i některé navíc.

I zadní strany obálek věnujeme dětem, přesněji akcím a programům na podporu dětského čtenářství, které organizují nejen knihovny, ale i další instituce. Třetí strana obálky bude vyhrazena prezentaci nových nebo zrekonstruovaných budov knihoven u nás. Pokud mezi ně patří i ta vaše, máte zde možnost ji ostatním čtenářům představit.

Příjemné čtení prvního čísla Čtenáře 2012 vám přeje

Olga Kašková

MEZINÁRODNÍ DĚTSKÁ VÝTVARNÁ VÝSTAVA LIDICE

LIDICE

Lidice – historická událost, smutné osudy, školní látka, film? A také dětské kresby z celého světa, které se do Lidic v Mezinárodní dětské výtvarné výstavě Lidice vracejí již 40 let.

Neznám jinou výtvarnou výstavu v Evropě ani ve světě, která by po tak dlouhou dobu a v takovém rozsahu prezentovala svou zem na celém světě. Je až neuvěřitelné, jak tato expozice během své existence překonávala rozmanité nástrahy dané dobou, financemi i organizací, aby v posledních letech rozkvetla a rozšířila se do nebyvalých rozměrů – každoročně 25 000 dětských prací z více než 70 zemí světa.

Vždy mě znovu překvapuje svým dopadem a dosahem, každý rok se účastní nové země, školy, pedagogové, děti. Pokaždé se těším na své oblíbené favority, ale i na nové účastníky – jak se s určeným tématem ročníku (doporučovaným UNESCO) poperou? Bude je inspirovat? Vedle výtvarných prací z Bulharska, Chorvatska, Lotyšska, Litvy, Ruska, které návštěvníci najdou na výstavě každoročně, se vyjímá exotika obrázků z Indie, Číny, Malajsie nebo Srí Lanky. Při zpracování záplavy obrázků mě vždy pronásleduje otázka – proč některé země mají tak výrazný úspěch, kde získávají nápady a kreativitu? Ze zkušenosti a praxe vím, že kvalitu prací může výrazně podpořit existence fungujícího systému výtvarného vzdělávání v dané zemi, udržování národních tradic a možnost kvalitního výtvarného rozvíjení všech dětí. Z prací, které každoročně hodnotíme, je vidět, že úroveň výtvarného vzdělání a práce českých i slovenských uměleckých škol a v mnohých případech i škol základních a jiných organizací je na vysoké úrovni, že často vysoce převyšuje srovnávané prostředí zemí západní Evropy, kde výtvarné vzdělávání chybí. Budme na naše děti hrdí a podporujme je v jejich kreativnosti a zájmu. Obohacuje nás to totiž všechny společně.

V letošním ročníku Čtenáře vás budou dětské kresby z naší výstavy provázet. Vybrali jsme ukázky z různých ročníků i zemí a doufáme, že se vám budou líbit. A když budete mít chuť, přijďte se podívat na originály do Lidic. Nebudete litovat.

Mezinárodní dětská výtvarná výstava Lidice

je výtvarná výstava pro děti od 4 do 16 let.

Tématem 40. ročníku Lidice 2012 je *Divadlo, loutka, pohádka*. Uzávěrka: 15. 3. 2012. Výstava bude otevřena od června do října 2012 v Lidické galerii.

Více o výstavě se dozvíte na www.mdvv-lidice.cz.

IVONA KASALICKÁ • kasalicka@lidice-memorial.cz

TÉMA

LUCIE KONÍČKOVÁ • lucie.konickova@gmail.com

Potenciální výhody i nevýhody využití sociální sítě Facebook knihovnamí

Článek je první částí dvoudílného materiálu zabývajícího se sociálními médii a jejich využitím v knihovnách. Čerpá z kapitol diplomové práce *Sociální média a knihovny – Facebook. Model knihovního profilu se zaměřením na děti a mládež*.¹⁾ První díl se věnuje sociálním médiím, konkrétně síti Facebook. Nastíní hlavní příležitosti a hrozby, které vycházejí z principiálních struktur této sociální sítě, nahlížené optikou knihoven.

Nová koncepce Webu 2.0, která nastoupila na svou dráhu teprve nedávno, s sebou přinesla nepočít aplikací, jež umožňují lidem téměř zcela přenést svou sociální existenci do virtuálního prostoru internetu. Sociální vazby a interakce se částečně i díky této koncepci ještě více transformovaly v signály putující digitálními stezkami elektronické komunikace. Knihovny následující tento vývoj v rámci paralelní koncepce Library 2.0 se snaží tomuto trendu přizpůsobit. A jednou z mnoha typických tendencí je vytváření profilů v sociálních sítích.

Fenomén sociálních médií (dále jen SM) a zejména Facebooku (dále jen FB) rozvířil doposud relativně klidné vody českého knihovnictví teprve před pár lety. Do té doby probíhaly změny, inovace a modernizace českého knihovnictví, ale stále tak nějak v intencích klasického „fyzického“ přístupu. Rozmohlo se sice zakládání webových stránek i pro ty nejmenší knihovny, aby jejich čtenáři měli vždy nejčerstvější informace snadno dostupné a po ruce, ale až se zviditelněním na trh se deroucími elektronickými čtečkami a vpádem americké on-line aplikace sociální sítě (dále jen OASS) Facebook se stalo tak nějak opět jasnější, kam budoucí vývoj směřuje.

CÍLOVÝ SEGMENT

Je však FB pro knihovny vůbec relevantní prostor? Tutéž otázku doplněnou o zaměření na veřejné a akademické knihovny si položila i knihovnická poradkyně z Regionální knihovny Stockholm ve Švédsku Anna-Stina Axelsson, která se zabývala sledováním tohoto fenoménu za účelem identifikace rolí, jež by zde knihovny mohly hrát. A její jednoznačná odpověď zní kladně, ačkoli přiznává, že je těžké přesně stanovit *jak*. Uvádí, že jedním z jedinečných rysů této OASS je struktura jejich uživatelů a fakt, že největší část z nich tvoří mladí lidé cca do 30 let, kteří jsou v podstatě cílovou skupinou knihoven.²⁾

To platí i v České republice. Podle údajů Českého statistického úřadu z roku 2010 mělo založeno profil na FB přibližně 28 % obyvatel. Nejvíce profilů, téměř 1,9 milionu, bylo vytvořeno lidmi ve věku mezi 18 a 34 lety. Tato skupina byla ihned následována mládeží ve věku 0 až 17 let (ve skutečnosti spíše 13 až 17 let), jejíž podíl byl okolo 23 % z celkového počtu uživatelů, tedy asi 700 000.³⁾

Jedno pole potenciální působnosti je tedy již identifikováno. FB skýtá jedinečnou příležitost působit na nejobtížněji dosažitelnou cílovou skupinu. A vzhledem k charakteru OASS bude tento fakt platit s vysokou pravděpodobností také celosvětově.

ODKAZY:

- 1) KONÍČKOVÁ, Lucie. *Sociální média a knihovny – Facebook*.
- 2) AXELSSON, Anna-Stina. Libraries, social community sites and Facebook, s. 18–19.
- 3) 1. Uživatelé Facebooku v České republice | ČSÚ.

VIRÁLNÍ CHARAKTER ŠÍŘENÍ INFORMACÍ

Další typickou vlastností, která se dá strategicky využít, je způsob, jakým se zde šíří informace. Dal by se také charakterizovat jako *virální*.

„Aktivita jednoho uživatele je ihned viditelná všem členům jeho soukromé skupiny, kteří ji mohou jednoduše číst, komentovat nebo provést také. Virální šíření informací je v podstatě jádrem principu, na němž Facebook pracuje. Jeho zakladatel Mark Zuckerberg to vystihl větou o tom, že nic neovlivní člověka víc než doporučení od přítele.“⁴⁾

Potenciál virálního šíření informací se pro knihovny skrývá právě v „doporučení od přítele“. Informace o knize, události v knihovně nebo kultuře se prostřednictvím webových stránek, propagačních materiálů nebo RSS⁵⁾ kanálů dostává jenom k určitým lidem, kteří tyto zdroje sledují. To jsou ale v podstatě již zainteresovaní čtenáři, které není třeba až tolik lákat na knihy, protože svou aktivitou dávají najevo, že mají potřebu čtení již nějakým způsobem identifikovanou. Jádrem problému cílových skupin je to, že je tvoří lidé, kteří do knihovny nechodí, chodí málo nebo dávají přednost jiným zdrojům. Právě tento segment tradičními výše zmiňovanými formami zasáhnout příliš nejde. Jen těžko lze plakátem v knihovně oslovit někoho, kdo tam nechodí. S doporučením knihy, sdílením odkazu na její recenzi, případně doplněného ještě o pozitivní komentář přítele v rámci FB, to je z hlediska možnosti zasáhnout různé typy uživatelů absolutně nesrovnatelné.

STATICKE WEBOVE STRANKY A DYNAMIKA FB APLIKACÍ

Rušný život FB stránek a hromadné sdílení zajímavých i triviálních odkazů a novinek vytváří dohromady nepřehledné množství informací, s nimiž se musí uživatel potýkat při každém dalším připojení. Vzhledem k tomu, že jde ale o informace týkající se lidí a dalších entit na FB působících, které si k odběru buď sám vybral, nebo jejich přidružení schválil, stává se z této funkce zvané *News Feed* jedno z ústředních kouzel.

„Jedním z hlavních důvodů této sítě je fakt, že pokaždé, když se uživatel připojí, může mít jistotu, že na něj čeká spousta novinek, nových informací z okruhu jeho přátel, žádostí, zpráv atd. Facebooku se daří uspokojovat lidské touhy podle Maslowovy teorie potřeb, jako jsou aktualizace sama sebe, příznivé mínění, jistota bezpečí a další psychologické potřeby, a to hned několika způsoby.“⁶⁾

Dynamika těchto záležitostí je jednou z ingrediencí, které vytváří onen půvab, jemuž uživatelé FB tak často podléhají. Výsledek případného srovnání statických webových stránek v rámci aktivity jejich čtenářů s aktivitou uživatelů FB je předem jasný. To, nač statické www stránky v porovnání se SM a FB narážejí, je jejich charakter, který je důvodem rozdílnosti a mnohdy také i návštevnosti.

„Webové stránky našich knihoven vypadají staticky a taky tak působí. Aktualizace jsou skryté na podstránkách, jako jsou databáze, předmětové průvodce a odkazy na zdroje. Na Facebooku studenti mají neustále pocit, že se děje něco nového. Přítomnost knihovny nebo knihovníka na Facebooku však může zvýšit viditelnost knihovny a také povědomí studentů o nových databázích a zajímavých zdrojích. ... A co se komunikace týče, obecně mnohem rychleji studenti odpovědí na zprávu zasloupanou v rámci FB než na tu prostřednictvím e-mailu.“⁷⁾

Ryze informační charakter www stránek se tak s interaktivitou FB profilu nedá příliš srovnávat. A za zcela zásadní chybu považuje autorka diplomové práce tendenci, kterou často mají nejen knihovny, a to snahu vytvořit si profil na FB, ale vnímat, tvořit a naplňovat jej pouze jako další kanál k distribuci stejných informací, jež proudí z knihovny přes www stránky, propagační materiály a ústa knihovníků. Takto postavená *fan page* úspěšnosti v rámci FB dosahovat určitě nebude.

ODKAZY:

- 4) AXELSSON, Anna-Stina. Libraries, social community sites and Facebook, s. 18–19.
- 5) Really Simple Syndication – technologie umožňující uživatelům odebírat novinky z webových stránek, které nabízejí RSS zdroj.
- 6) AXELSSON, Anna-Stina. Libraries, social community sites and Facebook, s. 18–19.
- 7) THORNTON, Lori. Facebook for Libraries.

A přitom různých aplikací, které lze do fan page importovat, je celé množství. A nemusí jít jen o ty zábavního charakteru, jakými jsou např. kanál YouTube nebo Flickr. Mnoho knihoven ve Spojených státech využilo příležitosti a samy si vyvinuly aplikace pro vyhledávání v knihovním katalogu prostřednictvím FB. Uživatelé mohou přidáním této aplikace vyhledávat v katalogu prostřednictvím vlastního rozhraní FB profilu. Dalším komunikačním prostředkem je instalace aplikace pro zasilání vzkazů, která by se dala přirovnat k české službě *Ptejte se knihovny*, přímo na fan page dané instituce.⁸⁾

Komunikace je vůbec v případě existence kohokoli a čehokoli v rámci SM zásadním stavebním kamenem. Při vstupu na FB již nejde o knihovnu, nýbrž o knihovníka a čtenáře. Prostředí FB je osobité, je založeno na sdílení z velké většiny informací mezi lidmi, kteří mezi sebou mají nějaký bližší vztah. Tomu také odpovídá i způsob, jakým komunikace probíhá. Nepsaným pravidlům v rámci SM je třeba se otevřít, přizpůsobit, osvojit si je a v podstatě „stanout na stejné vlně“ s ostatními. Jen tak může knihovna, příp. knihovník, být na této půdě se svou prací úspěšná.

„Je třeba si uvědomit následující fakt, související se zapojením knihoven do celosvětového trendu webu 2.0 – ohnisko zájmu se přesouvá z knihovny na knihovníka, na osobní přístup a komunikaci. ... Nové sociální sítě jsou na nejlepší cestě transformovat web, jeho původní základy a strukturu. ... Veřejné knihovny, které se snažily rychle adaptovat na tento vývoj webu, začínají ztrácet půdu pod nohama. Řečeno bez obalu – knihovny se nijak zvlášť do nových sociálních komunit nehrnou a možná je to kvůli tomu, že tyto služby vyžadují spíše přítomnost knihovníka nežli knihovny. V sociálním rozměru webu musí značka knihovny přejít od institucionální k personální.“⁹⁾

Ačkoli otevřená a nezávazná komunikace, tolik specifická pro OASS FB, může být pro knihovníky (stejně jako i pro jiné pracovníky ve službách) zvyklé a pravděpodobně i cepované v oficiálním jednání zpočátku problematická, pro úspěch je třeba překonat zábrany. Výstižně to shrnuje Anna-Stina Axelsson: „Pokud chceme (knihovníci) využívat OASS v kontextu knihovny, pak nemůžeme být přespříliš opatrní. Lidé totiž chtějí navazovat kontakty s ostatními lidmi – a ne s budoucími.“¹⁰⁾

STINNÁ STRÁNKA SM – SOUKROMÍ A OCHRANA OSOBNÍCH ÚDAJŮ VERSUS POLITIKA A STRATEGIE SM

S nárůstem vlivu a všudypřítomnosti SM se stále častěji vynořují otázky ohledně ochrany soukromí jejich uživatelů. Lidé, jako uživatelé SM, jsou schopni sdílet informace téměř jakéhokoli druhu. Internet umožňuje velmi snadno, jednoduše a tak nějak „bezbolestně“ zveřejnit i to, co by si člověk při fyzickém interpersonálním styku normálně dvakrát rozmyslel. Mladí lidé používající např. Facebook či Twitter často sdílejí informace na nejrůznějším stupni důvěrnosti. Dalo by se předpokládat, že při tom vycházejí z faktu, že tyto informace sdělují své, předem schválené, skupině přátel. A na základě stupně důvěrnosti, jež k ní pociťují, pak sdílejí informace na odpovídající úrovni. Takový předpoklad může vzbuzovat dojem, že data v sociální síti má uživatel pod kontrolou.

OASS mají většinou definovanou určitou politiku týkající se ochrany soukromí. Uživatelé mají možnost různých nastavení, v rámci kterých mohou definovat přístup ke svým údajům. Ovšem je důležité mít neustále na zřeteli, že tyto aplikace nejsou neutrální půdou. Příklady dvou nejznámějších, Facebooku a MySpace, to dokazují. Hlavním motivem těchto webů byl, je a vždy bude zisk.¹¹⁾ Poskytují prostor ke sdílení personálních informací jejich členů a také toto sdílení nejrůznějšími způsoby podporují. Sázejí na zvědavost lidí, jejich extroverzi a touhu sdílet informace, která se jim evidentně vyplácí. Lidé tedy ochotně sdílejí a čím více osobní informace to jsou, tím lépe. Čím více se totiž síť o uživateli dozví, tím lépe může zacílit placenou reklamu umístěnou na jeho profilu.

ODKAZY:

- 8) JENNINGS, Susan; PRICE, Jamie. "Be My Friend" Using Facebook in Libraries, str. 2.
- 9) AXELSSON, Anna-Stina. Libraries, social community sites and Facebook, s. 19.
- 10) AXELSSON, Anna-Stina. Libraries, social community sites and Facebook, s. 19.
- 11) FERNANDEZ, Peter. Online Social Networking Sites and Privacy, s. 1.

Čím cílenější reklama, tím lepší efekt. A efektivní reklama rovná se zisk. Jak pro zadavatele reklamy, tak pro jeho poskytovatele. Například v případové studii *Facebook na portálu politologického časopisu e-Polis* autorka uvádí: „Není problém vysledovat, ve kterých skupinách konkrétní uživatel figuruje, co má rád a jaké názory hájí. Existují skupiny typu I love coffee, Točená kofola atd. Tyto informace se dají velmi dobře využít (zneužít) pro komerční účely. Danému uživateli pak mohou být na uvedený kontaktní mail doručovány reklamy apod.“¹²⁾

SDÍLENÍ INFORMACÍ – DRUHÁ STRANA STEJNÉ MINCE

S ohledem na historii OASS FB je dnes již téměř všeobecně známo, že jednou z hlavních skupin v jeho uživatelské struktuře jsou mladí lidé ve věku 18–25 let.¹³⁾ Je důležité je upozornit, že co zřejší dnes, zůstává a stále je dohledatelné na webu i zítra a i o několik let později, kdy už se jim to vůbec nemusí hodit. Uživatelé si často neuvědomují, že cokoli, co zde publikují, přestává být soukromé, i kdyby záměr zahrnoval pouze několik vybraných jedinců (přátel).¹⁴⁾ Velkým negativem v případě osobních, intimních, kontroverzních, kompromitujících a jinak citlivých informací je fakt, že jednou vloženy do globální sítě, jakou internet je, se ve většině případů stávají již zaznamenanými, a tudíž nesmazatelnými a v podstatě trvalými.

„V současné době se stalo častou praxí, že zaměstnavatelé zjišťují informace o žadatelích práce právě na Facebooku. Pokud tam má daný uživatel fotografie a informace, které vkládal před pěti, čtyřmi lety, nemusí se mu to vyplatit. ... podstatou internetu je, že se jedná o médium trvalé. Informace, které do digitální reality vložíme, nelze často vzít zpátky a mohou nás pronásledovat až do konce života. To se týká i Facebooku.“¹⁵⁾

Podobná situace platí i na poli nastavení zabezpečení existujících profilů a přijímání žádostí o přístup k osobním datům. OASS FB uvádí v *Prohlášení o právech a povinnostech*: „Uděláme vše pro to, abychom Facebook udrželi bezpečným, ale nemůžeme to zaručit.“¹⁶⁾ Následuje dovětek o tom, že ke splnění tohoto cíle je nutná spolupráce ze strany uživatele. Což je logické, protože sebevíc zabezpečená síť je k ničemu, když uživatel sám pravidla bezpečnosti nedodrží.

Přílišnou důvěru českých uživatelů FB a také nízký stupeň zabezpečení profilů dokázal test serveru *Technet.cz*, který v listopadu 2009 vytvořil dva falešné profily neexistujících mladých lidí a jejich prostřednictvím požádal o sdílení soukromých údajů v podobě nabídky přátelství stovce náhodně vybraných uživatelů. Výsledky ukázaly nejen značnou důvěřivost Čechů, když 60 % z nich nabídku bez výhrad přijalo, ale také velmi nízkou míru zabezpečení a omezení z hlediska přístupu k profilům a osobním i citlivým údajům českých uživatelů FB.¹⁷⁾

Počítačová hackeři se dnes dokážou dostat do mnohem ostřeji zabezpečených systémů, než je „obyčejná“ on-line sociální síť. Navíc z příkladu testu *Technetu* je evidentní, že útočník ani nemusí být zkušený hacker, aby se k citlivým údajům uživatelů v podobných aplikacích dostal. A důvody pro napadení rozhodně existují – velké množství osobních informací na jednom místě.

Při takových podmínkách se může nabízet na otázku ochrany soukromí jednoduchá odpověď – nesdílet soukromé informace. Ovšem je třeba mít na paměti i to, že SM mají své vlastní, kteří určují „pravidla hry“. Jak už bylo řečeno, pro tyto „třetí strany“ je důležitý zisk. Základní nastavení soukromí je proto u nového profilu většinou nízké a při registraci je nutno vložit alespoň základní údaje (jméno, pohlaví, věk). Ačkoli si uživatelé posléze mohou nastavení přístupnosti profilu různě měnit a upravovat, mnoho z nich této možnosti nevyužije.¹⁸⁾ Je velmi obtížné nenechat se „strhnout davem“ a nepokusit se také zaujmout zajímavým statusem o tom, co člověk zrovna

ODKAZY:

- 12) NOVÁKOVÁ, Martina, *Nová média – případová studie Facebook*.
- 13) *Facebook*. Facebook | SPIR: Věková struktura uživatelů Facebooku.
- 14) TIMM, Dianne M.; DUVEN, Carolyn J. *Privacy and social networking sites*, s. 90.
- 15) NOVÁKOVÁ, Martina, *Nová média – případová studie Facebook*.
- 16) *Facebook*. Facebook | Prohlášení o právech a povinnostech.
- 17) KASÍK, Pavel. *Češi Facebooku nebezpečně věří. Falešné krasavici naletělo 60 procent*.
- 18) TIMM, Dianne M.; DUVEN, Carolyn J. *Privacy and social networking sites*, s. 92.

dělá, s kým se stýká, jaké služby využívá, poreferovat o svých preferencích atp. Navíc pokud má uživatel dojem, že jeho příspěvky vidí pouze lidé, kterým sám z vlastní vůle přístup na svůj profil schválil.

Řešením není omezení komunikace a sdílení informací či fabulace, ale uvědomění si reálných rizik, věnování pozornosti bezpečnostním nastavením používané aplikace, využívání SM inteligentním způsobem, odstranění naivity a zvýšení pozornosti při povolování přístupů k osobnímu obsahu a řízení se bezpečnostními doporučeními.

POUŽITÁ LITERATURA:

- AXELSSON, Anna-Stina. *Libraries, social community sites and Facebook*. *Scandinavian Public Library Quarterly* [online]. 2008, 41, 3, [cit. 2011-03-02]. Dostupný z www: <http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=lih&AN=34793851&site=ehost-live>. ISSN 00365602.
- *Český statistický úřad | ČSÚ* [online]. c2011, Aktualizováno dne: 22. 2. 2011 [cit. 2011-03-03]. 1. Uživatelé Facebooku v České republice | ČSÚ. Dostupné z www: <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/1_uzivatele_facebooku_v_ceske_republice>.
- *Facebook* [online]. c2010 [cit. 2010-06-10]. Facebook | Prohlášení o právech a povinnostech. Dostupné z www: <http://www.facebook.com/terms.php>.
- *Facebook* [online]. c2010 [cit. 2010-06-02]. Facebook | SPIR: Věková struktura uživatelů Facebooku. Dostupné z www: <http://www.facebook.com/note.php?note_id=177015451163>.
- FERNANDEZ, Peter. *Online Social Networking Sites and Privacy: Revisiting Ethical Considerations for a New Generation of Technology*. *Library Philosophy & Practice* [online]. 2009, 11, 1, [cit. 2010-06-01]. Dostupný z www: <http://search.ebscohost.com.proxy.mzk.cz/login.aspx?direct=true&db=lxh&AN=42319450&lang=cs&site=ehost-live>. ISSN 15220222.
- JENNINGS, Susan; PRICE, Jamie. "Be My Friend" Using Facebook in Libraries. *Tennessee Libraries* [online]. 2008, 58, 2, [cit. 2011-03-02]. Dostupný z www: <http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=lih&AN=34697491&site=ehost-live>. ISSN 01621564.
- KASÍK, Pavel. *Češi Facebooku nebezpečně věří. Falešné krasavici naletělo 60 procent*. *Technet.cz* [online]. 19. listopadu 2009, [cit. 2010-06-02]. Dostupný z www: <http://technet.idnes.cz/cesi-facebooku-nebezpecne-veri-falesne-krasavici-naletelo-60-procent-112/-sw_internet.asp?c=A091117_171036_sw_internet_pka#metodika>.
- KONÍČKOVÁ, Lucie. *Sociální média a knihovny – Facebook: Model knihovního profilu se zaměřením na děti a mládež*. Opava, 2011. 113 s. Diplomová práce. Slezská univerzita v Opavě. Dostupné z www: <http://issuu.com/luice/docs/fpf_dp_11_sociální_média_v_knihovnách_-_facebook_k>.
- NOVÁKOVÁ, Martina. *Internetový politologický časopis e-Polis* [online]. 3. červen 2009 [cit. 2010-06-10]. *Nová média – případová studie Facebook*. Dostupné z www: <http://www.e-polis.cz/nezarazene-clanky/380-nova-media-pripadova-studie-facebook.html>.
- THORNTON, Lori. *Facebook for Libraries*. *Christian Librarian* [online]. 2009, 52, 3, [cit. 2011-03-02]. Dostupný z www: <http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=lih&AN=44641971&site=ehost-live>. ISSN 04123131.
- TIMM, Dianne M.; DUVEN, Carolyn J. *Privacy and social networking sites*. *New Directions for Student Services* [online]. 2008, 124, [cit. 2010-05-31]. Dostupný z www: <http://search.ebscohost.com.proxy.mzk.cz/login.aspx?direct=true&db=a9h&AN=35868226&lang=cs&site=ehost-live>. ISSN 01647970.

ČTENÁŘ INFORMUJE

V blízké době dojde ke spuštění nových služeb v elektronické verzi *Čtenáře* na stránkách <http://ctenar.svkk.cz>. Jedná se o možnost přidávat diskusní příspěvky pod jednotlivé články. Tato funkce je zpřístupněna pro zaregistrované uživatele – tedy předplatitele.

Dále zavádíme nabídku platby za jeden článek prostřednictvím sms pro zájemce o aktuální články, kteří nejsou předplatiteli.

Elektronická verze *Čtenáře* je bonusem pro předplatitele tištěného časopisu. Pokud budete provádět v rámci knihovny registraci, sdělte prosím přístupové údaje ostatním zaměstnancům. Knihovna jako předplatitel má poté tyto údaje společné pro všechny své pracovníky. Ostatní uživatelé mají přístup pouze do archivu a k jednotlivým číslům, od jejichž data vydání uplynulo šest měsíců – tyto materiály jsou dostupné BEZ REGISTRACE.

Ohlédnutí za seminářem knihovníků muzeí a galerií v Českém Těšíně

Ve dnech 6.–8. září 2011 se sešli na svém pravidelném, již 35. semináři knihovníci muzeí a galerií, tentokrát v Muzeu Těšínska. Ředitel PaedDr. Zbyšek Ondřeka spolu s knihovnicí Mgr. Gabrielou Chromcovou přivítali stovku knihovníků z celé republiky i milé hosty, mezi nimiž byla zástupkyně Asociace muzeí a galerií ČR Mgr. Irena Chovančíková, předseda Svazu knihovníků a informačních pracovníků ČR PhDr. Vít Richter a zástupci ústředních muzejních knihoven. Zahajovací projev přednesla členka exekutivy Asociace muzeí a galerií České republiky Mgr. Irena Chovančíková, která ocenila bohatou činnost komise a zdůraznila její pozici v rámci odborných komisí působících pod AMG ČR.

Blahopřání PhDr. Jarmile Okrouhlíkové, emeritní předsedkyně komise knihovníků AMG ČR

V úvodu semináře popřála předsedkyně komise PhDr. Štěpánka Běhalová, Ph.D., jménem všech členů komise její emeritní předsedkyni, ředitelce Knihovny Uměleckoprůmyslového muzea PhDr. Jarmile Okrouhlíkové k jejímu významnému životnímu jubileu.

Poté se konala valná hromada, na které byla schválena zpráva předsedkyně komise o činnosti za uplynulý rok. Členové výboru komise přednesli krátké příspěvky o práci v jednotlivých regionech. Odborný program semináře byl rozdělen do tří bloků. Úvodní úterní blok patřil obecným otázkám rozvoje knihoven. Zásadní příspěvek o nově vytvářené *Koncepci rozvoje knihoven na období 2011–2014*, která na-

vazuje na předchozí koncepci z let 2004–2010 a dokument *Státní kulturní politika na léta 2009–2014*, přednesl PhDr. Vít Richter, předseda SKIP. PhDr. Jarmila Okrouhlíková ve svém vystoupení reagovala na tuto koncepci a načrtla hlavní oblasti a možnosti spolupráce pro komisi knihovníků AMG ČR i pro jednotlivé muzejní knihovny. Člen výkonného výboru SKIP a vedoucí knihovny Západočeského muzea PhDr. Ila Šedo se soustředil na možnosti spolupráce muzejních knihoven se Sdružením knihovníků a informačních pracovníků. PhDr. Zdeněk Bartl z Národní knihovny ČR referátem *Projekt Národní autority v prostředí muzeí a galerií – interoperabilita s NK ČR aneb sémantický web i pro muzea, galerie a archivy* motivoval knihovníky muzeí a galerií ke spolupráci při tvorbě autorit. Informace o zásadním projektu – oborové bráně ART přednesly účastníkům semináře Mgr. Jitka Pelikánová a Bc. Lucie Chrástová z Uměleckoprůmyslového muzea. O novinkách ve stěhování Knihovny Národního muzea hovořil její ředitel PhDr. Martin Sekera.

Blok věnovaný digitalizaci v muzejních a galerijních knihovnách připravila kolegyně PhDr. Alena Petruželková z Památníku národního písemnictví. K tématu promluvil za Ministerstvo kultury ČR Bc. Michal Janiš, za Národ-

Paní Lucja Brzeżycka, vedoucí konzervačního oddělení - Książnica Cieszyńska v Těšíně (Polsko)

ní knihovnu ČR PhDr. Bohdana Stoklasová, za CITEm Brno Mgr. Zdeněk Lenhart. O projektu *Digitální knihovna Moravskoslezského kraje*

informovala účastníky ředitelka Moravskoslezské vědecké knihovny v Ostravě Ing. Lea Prchalová. O možnosti prezentovat muzejní fondy prostřednictvím eSbírek a Europeany referovala Mgr. Kateřina Musílková. V panelové diskusi, která následovala, kladli účastníci řadu dotazů, z nichž nabyl na významu především rozdílný způsob chápání pojmu digitalizace mezi muzei a knihovnami.

Účastníci odborné exkurze do historických knihoven v Těšíně (Polsko)

Středeční odpoledne bylo věnováno sbírkovým fondům v muzejních knihovnách a mezinárodní spolupráci. Moderovaly je Mgr. Gabriela Chromcová a PhDr. Jarmila Okrouhlíková. Mgr. Lucja Brzeżycka a Mgr. Anna Fedrizzi-Szostok z polské Knihovny Těšínska přednesly rozsáhlý referát o projektu ochrany těšínských historických knihoven a jeho výsledcích. Mgr. Marcin Gabryś z Tschammerovy knihovny referoval o počátcích knihovny evangelického sboru v Těšíně. S možnostmi bádání v bohemikálních tiscích historických knihoven v Těšíně seznámila účastníky PhDr. Anežka

Baďurová z Knihovny Akademie věd ČR. O bohatých fondech Bibliotéky Čaplovičiany hovořila Mgr. Katarína Ileninová. Kolegyně Mgr. Hana Bartošová z Muzea umění v Olomouci přednesla zajímavý příspěvek o sbírce muzea Kniha 20. století. Výsledek česko-polské spolupráce knihoven – výstavu a katalog *Mapy a veduty slezských měst* prezentoval na semináři Mgr. Rostislav Krušínský z Vědecké knihovny v Olomouci.

V rámci třídního semináře si jeho účastníci prohlédli Muzeum Těšínska a navštívili Archeopark v Chotěbuzi – Podoboře. Závěrečná exkurze byla věnována historickým a muzejním knihovnám v polském Těšíně, které byly rekonstruovány a nově vybaveny v rámci rozsáhlého projektu ochrany těšínských historických knižních fondů.

Letošní seminář nastínil nové trendy a možnosti rozvoje muzejních knihoven, a to především v souvislosti se zmíněnou koncepcí rozvoje knihoven, vývojem internetu a masovou digitalizací publikací. Podpořil také spolupráci komise knihovníků AMG ČR s ostatními knihovnami, Svazem knihovníků a informačních pracovníků, Sdružením knihoven ČR a dalšími kulturními institucemi.

K plynulému průběhu semináře přispěli jeho organizátoři, sponzoři i účastníci, za což všem patří dík. Na závěr chci ještě jednou popřát PhDr. Jarmile Okrouhlíkové k jejímu životnímu jubileu pevné zdraví, spokojenost, optimismus i další impulsy k aktivní práci.

ŠTĚPÁNKA BĚHALOVÁ behalova@mjh.cz

Pedagogická knihovna J. A. Komenského vyhláší 20. ročník ankety

SUK – Čteme všichni

o nejčtenější a nejoblíbenější knížku pro děti vydanou v roce 2011.

Anketní lístky jsou ke stažení na webu knihovny <http://www.npkk.cz/>.

Vyplněné anketní lístky pošlete do **16. 3. 2012** na adresu:
Pedagogická knihovna J. A. Komenského, Mikulandská 5, 116 74 Praha 1
Na obálku napište „SUK 2011“.

Vyhodnocení proběhne již tradičně v Památníku národního písemnictví
4. dubna 2012.

Novinky služby *Ptejte se knihovny*, zajímavosti a nové trendy ve virtuálních referenčních službách

Níže uvedený článek reflektuje stav služby *Ptejte se knihovny* z počátku září roku 2011. Čtenářům se snažíme přiblížit přípravy chatu, případné problémy, které ho doprovázejí, a jejich řešení v podobě využití nového programu. V současné době je chat funkční v programu Meebo, který se osvědčil, což dokazuje i větší počet uživatelů. V roce 2012 bychom rádi nabídli uživatelům další zajímavé novinky a vylepšení v oblasti chatu i celé služby.

Služba *Ptejte se knihovny* má v oblasti virtuálních referenčních služeb poskytovaných v České republice již nezastupitelné místo. Uživatelé ji využívají pro soukromé, pracovní, studijní i odborné aktivity. Národní knihovna ČR, která je jejím administrátorem, nabídla několik novinek, kterými chce službu pro stávající a případné nové uživatele ještě více zatraktivnit.

Ptejte se knihovny je virtuální kooperační referenční služba českých knihoven určená nejširší veřejnosti. Poprvé ji mohli zájemci využít v roce 2002, od roku 2004 funguje na internetové stránce s vlastní doménou www.ptejteseknihovny.cz. Na těchto stránkách může uživatel položit dotaz prostřednictvím webového formuláře, procházet archiv dotazů a odpovědí a získat informace o novinkách a aktualitách. V současné době je do služby aktivně zapojeno 68 knihoven, které zodpovídají dotazy a budují archiv odpovědí, a více než 100 knihoven, jež službu propagují umístěním loga na svých webových stránkách.

V roce 2010 rozšířily řady aktivních knihoven zajímavé, oborově profilované knihovny, mimo jiné Archeologický ústav AV ČR, Matematicko-fyzikální fakulta UK, Bankovní institut – vysoká škola. Vedle oborových knihoven roste i počet aktivně zapojených městských a krajských knihoven.

Služba si nachází stále více příznivců, což dokazují každoročně rostoucí statistické údaje. V roce 2010 se staly stránky *Ptejte se knihovny* nejnavštěvovanější doménou Národní knihovny České republiky a předběhly tak i tradičně první domovskou stránku knihovny (www.nkp.cz). Na stránky zavítal téměř milion návštěvníků.

Aktivně zapojené knihovny garantují určité vědní obory podle vlastní specializace, v rámci kterých zodpovídají bibliografické a stručné faktografické dotazy. V roce 2010 zaslaly české knihovny odpověď na tři a půl tisíce dotazů, z nichž Národní knihovna ČR zpracovala více než 1850.

Stále větší počet uživatelů nás motivuje k obhacování a zatraktivňování webových stránek a poskytování dalších služeb a informačních kanálů.

Nově se můžete na webových stránkách setkat s anketami, rozšířeným vyhledáváním či nabídkou nejzajímavějších dotazů. Novinky je možné nyní odebírat také pomocí RSS kanálu. *Ptejte se knihovny* se prostřednictvím vlastního profilu prezentuje v rámci sociální sítě Facebook a samostatné heslo o této službě obsahuje internetová encyklopedie Wikipedie. Nejaktuálnějším počinem je v rámci služeb *Ptejte se knihovny* zprovoznění chatu. Nyní bychom vás rádi s jednotlivými novinkami blíže seznámili.

Na začátku roku 2011 byla poprvé zveřejněna anketa *Dotaz roku*. Z dotazů došlých do zapojených knihoven během roku 2010 a uložených do archivu bylo vybráno deset nejzajímavějších, z nichž byla sestavena anketa. Uživatelé měli možnost si jednotlivé dotazy a odpovědi přečíst, a poté pro vybraný dotaz hlasovat. Udělit svůj hlas mohli od začátku ledna do konce února. Ankety se zúčastnilo kolem 200 hlasujících, kteří rozhodli o vítězství

dotazu *Kdo byla a kde působila první česká knihovnice?* Odkaz na dotaz byl po celý rok vystaven na hlavní stránce *Ptejte se knihovny*. Díky příznivému ohlasu bychom rádi v pořádání ankety pokračovali i v následujících letech.

Zajímavých dotazů přichází v průběhu celého roku poměrně velké množství. Rozhodli jsme se proto vybrat z nich každý týden jeden, který může svým obsahem zaujmout, poučit i pobavit širší okruh návštěvníků našich stránek. Odkaz na vybraný dotaz je každý čtvrtek zveřejňován na hlavní stránce. V archivu služby je též možné prohlédnout si všechny předchozí dotazy týdne. A jaké dotazy vybíráme? Naleznete mezi nimi například odpověď na otázku, kdo první vynalezl kombajn, na jakém principu fungují atomové hodiny či který pták je nejchytřejší a kdy a kde mu postavit budku.

Pokud by vás ovšem zajímaly i ostatní došlé dotazy, je možné nahlédnout do pravidelně aktualizovaného archivu (<http://www.ptejtese knihovny.cz/archiv>). K vyhledávání v něm můžete v současné době využít kromě fulltextového i nabídku pokročilého vyhledávání. Fulltextové vyhledávání je možné zpřesnit pomocí logických operátorů AND a OR či omezit pouze na text názvů dotazů. Pokročilé vyhledávání také dovoluje zúžit hledání jen na dotazy zaslání do anglické verze (Ask your library, <http://www.ptejteseknihovny.cz/english>) či dotazy, které nemohly být adresátovi doručeny (Nedoručitelné dotazy, <http://www.ptejteseknihovny.cz/nedorucitelne>). Další funkcí, která zvyšuje komfort vyhledávání, je možnost omezit jej pouze na otázky položené v předchozím dni, týdnu či měsíci.

Novinkou je též nabídka odebírání odpovědí a dotazů nově přidaných do jednotlivých tematických kategorií. Uživatel si v rámci RSS kanálu může vybrat kategorie, které jej zajímají, a pravidelně získávat nově přidané dotazy a odpovědi prostřednictvím své RSS čtečky.

Stále se zvyšující obliba sociálních sítí nás inspirovala k tomu, abychom službu *Ptejte se knihovny* prezentovali i v rámci tohoto fenoménu. V červnu 2010 byla založena stránka *Ptejte se knihovny* na sociální síti Facebook (<http://www.facebook.com/pages/Ptejte-se-knihovny/131249110231934>). Na stránky jsou každý týden vkládány krátké příspěvky vycházející

z došlých dotazů. Příspěvky se snažíme vybírat tak, aby zaujaly naše stávající i potenciální fanoušky. Taktéž jsou zde zveřejňovány informace a novinky o této službě. Počet zobrazení vložených příspěvků je v průměru kolem tisíce, což poukazuje na fakt, že stránky jsou poměrně hojně navštěvovány i těmi uživateli Facebooku, kteří dosud nejsou našimi fanoušky. V současné době má stránka *Ptejte se knihovny* na Facebooku okolo 200 stálých příznivců z řad jednotlivců i knihoven.

V rámci nejrozsáhlejší internetové encyklopedie Wikipedie má služba své samostatné heslo (http://cs.wikipedia.org/wiki/Ptejte_se_knihovny), které v úvodu informuje o poslání a projektu služby *Ptejte se knihovny*, uvádí příklady a odkazuje na další literaturu a internetové odkazy, jež o ní podrobněji referují.

Pro ty, kteří preferují pružnější formu komunikace než jen prostřednictvím e-mailu, je pravděpodobně nejzásadnější novinkou zavedení chatu, které posouvá službu o krok blíže k uživateli. V zahrnutí je poskytován synchronní podoba virtuálních referenčních služeb běžnou praxí. Vedle klasické e-mailové dotazovací služby se knihovny snaží nabídnout službu, která uspokojí informační potřebu uživatele v reálném čase.

Právě rychlá odezva na dotaz ze strany knihovníků patří mezi nejvýraznější přednosti chatové komunikace. Uživatel nemusí čekat na odpověď dva pracovní dny, které služba *Ptejte se knihovny* ve svých pravidlech garantuje. V současné době je rychlá odezva jedním z hlavních trendů ve světě virtuální komunikace. Především mladší generace využívá internet a komunikaci prostřednictvím sociálních sítí každodenně. Nabídkou služby chatu se knihovna přibližuje i těmto uživatelům a mění jejich vnímání knihovny jako zkosnatělé, zastaralé instituce. Informačně gramotný člověk je zároveň zvyklý získat rychlou odpověď prostřednictvím internetových vyhledávačů, jako je Google, a podobné očekávání má i od služeb poskytovaných knihovnou.

Kromě rychlosti odezvy může být pro některé uživatele přitažlivá i anonymita, kterou chat nabízí. Uživatel snáze překoná ostych, který může pociťovat při živé komunikaci s knihovníkem ve studovně. On-line rozhovor přímo s od-

borným pracovníkem může být veden odkudkoli – z domova, z kanceláře. Uživatel tak pokládá svůj dotaz z prostředí, které je mu blízké a zároveň neztrácí čas dopravou do knihovny.

S rychlostí, s jakou je dotaz zodpovězen, souvisí i některá omezení. Zápornou stránkou rychlé chatové komunikace je zúžení okruhu dotazů, které mohou být takto zodpovězeny. Prostřednictvím této služby není možné řešit složitější faktografické dotazy, které je nutné prověřit v odborné literatuře. Knihovník má při chatování k dispozici pouze své znalosti, on-line zdroje (katalogy knihoven), volně dostupné databáze a internet. Tato služba je proto určena především k ověření rychlých bibliografických dotazů, podání informací o knihovně a jejích službách a zodpovězení všeobecných dotazů, kdy je možné použít pouze on-line zdroje.

Příprava na zavedení chatu v Národní knihovně ČR probíhala od začátku roku 2011. V dubnu byl spuštěn jeho zkušební provoz prostřednictvím programu ICQ. Se spuštěním chatu jsme oslovili i ostatní knihovny aktivně zapojené do služby *Ptejte se knihovny* a nabídli jim propagaci jejich chatových služeb na její hlavní stránce. Z celkového počtu 68 knihoven projevíly zájem o uvedení svých chatových hodin a kontaktních údajů pouze čtyři knihovny.

Reakce ze strany uživatelů na chat Národní knihovny ČR ovšem nebyla taková, jakou jsme předpokládali. Uživatelé měli možnost pokládat své dotazy ve vyhrazených hodinách (pondělí–čtvrtek, od 9.00–16.00 hod.). I přes poměrně přívětivé časové rozpětí chatu se služba nesetkala s velkým ohlasem. Nyní, při zpětném pohledu docházíme k závěru, že program ICQ

nebyl pro tento druh služby neoptimálnější. Jedním z důvodů, proč jsme pozastavili jeho užívání, byly také nejasnosti v licenčních podmínkách.

S rozvojem sociálních sítí také klesá využívání ICQ jako komunikačního nástroje, jehož největší nevýhodou je podmínka stáhnutí programu do počítače a vytvoření účtu. Předpokládáme, že pro uživatele je velmi nepraktické a nekomfortní instalovat si program a vytvářet účet kvůli jednomu dotazu, který by chtěli položit přes chat. V tomto případě je pro ně jistě pohodlnější využití e-mailového formuláře i s tím, že odpověď obdrží do 48 hodin.

I přes tyto zkušenosti sledujeme službu uživatelsky zajímavou a do budoucna perspektivní. Rozhodli jsme se proto během loňských letních měsíců, kdy je obecně zájem o knihovnické služby menší, službu inovovat a nabídnout ji uživatelům v přívětivější podobě.

Pro další poskytování chatu v rámci *Ptejte se knihovny* byl vybrán program Meebo. Jedná se o volně dostupný software, jehož využívání pro daný účel není v rozporu s licenčními podmínkami. Podstatou tohoto chatovacího programu je integrace chatového okna do webových stránek *Ptejte se knihovny*. Odpadá nutnost instalace softwaru a zakládání vlastního účtu. Program tak naplňuje naši představu o jednoduchosti a dostupnosti dané služby.

Ani z pohledu knihovny není administrace chatu nijak složitá a komplikovaná. Knihovník spravuje účet a komunikuje s uživateli prostřednictvím administrativního rozhraní, které je po zadání přihlašovacích údajů dostupné na domovských stránkách Meebo ([\[meebo.com/\]\(http://www.meebo.com/\)\). Administrace služby se tím stává flexibilnější, neboť účet chatu není vázán pouze na jeden konkrétní počítač, ale je možné ji provádět na jakémkoli počítači s přístupem k internetu. Účet může mít i několik paralelních správců.](http://www.</p></div><div data-bbox=)

Administrátor má možnost po přihlášení přizpůsobit některé základní funkce chatu potřebám knihovny (např. zvukové upozornění při příchodu a odchodu zprávy, historie chatu aj.). Samotná komunikace knihovníka s uživatelem probíhá v administrativním prostředí. Jako doplněk je možné stáhnout nástroj, který umožňuje zobrazování nových zpráv i po uzavření prohlížeče na ploše Windows.

Komunikace s knihovnicí z pohledu uživatele je velmi jednoduchá. Tazatel k ní využívá chatovací okno na stránkách *Ptejte se knihovny*. Zde může bez předchozího přihlašování či jakékoli jiné identifikace položit svůj dotaz. Aktuální konverzace je zobrazována v horním okně chatu a je vedena pouze mezi knihovnicem a konkrétním uživatelem, jinému uživateli se na stránkách další paralelně probíhající konverzace nezobrazí.

Protože je chatovací okno integrováno přímo do webové stránky, vyvstává riziko, že při zavření okna prohlížeče dojde ze strany uživatele k nenávratnému ztracení celého rozhovoru. V rámci administrace ovšem zůstávají okna

s konkrétními chaty otevřená, dokud je knihovník záměrně neuzavře. Je tak možné na nechtěně uzavřený rozhovor navázat.

Chatová komunikace je velmi specifická, proto byla vytvořena a na stránkách *Ptejte se knihovny* vystavena pravidla, se kterými by měli být uživatelé seznámeni a řídit se jimi (viz <http://www.ptejteseknihovny.cz/informace-pro-knihovny/pravidla-icq>).

Vzhledem k výše uvedeným administrativním možnostem programu, především flexibilitě administrace chatu (tzn. přístup z jakéhokoli počítače s internetem), bychom rádi navázali se zapojenými knihovnami spolupráci i při poskytování této služby. Knihovnám byla nabídnuta spoluúčasť na provozu chatu prostřednictvím programu Meebo na stránkách *Ptejte se knihovny*. V současné době se na poskytování chatu spolupodílí Střeďočeká vědecká knihovna v Kladně a Národní technická knihovna. Od ledna 2012 se k nám připojí také Zemědělská a potravinářská knihovna.

Doufáme, že především díky novému, uživatelsky velmi přívětivému programu bude služba kladně přijata a využívána, a tento druh komunikace se stane významnou součástí virtuálních referenčních služeb.

VERONIKA ŠEVČÍKOVÁ

veronika.sevcikova@nkp.cz

LENKA VÁLKOVÁ

PRÁVNÍ PORADNA

JAK POSTUPOVAT PŘI VYŘAZOVÁNÍ ZNIČENÝCH DOKUMENTŮ Z KONZERVAČNÍHO FONDU

OTÁZKA: Při havárii rozvodu vody došlo v naší knihovně ke zničení knihovních dokumentů získaných jako povinný výtisk periodických publikací a zařazených tudíž do konzervačního fondu. Tyto dokumenty chceme proto vyřadit. Požádali jsme o souhlas Ministerstvo kultury. Musíme zničené knihovní dokumenty nabízet ke koupi Národní knihovně ČR (když pro ni nejsou využitelné)?

ODPOVĚĎ: Knihovní zákon stanoví, mimo jiné, že knihovní dokumenty poškozené tak, že přestaly být informačním pramenem, může provozovatel knihovny vyřadit z knihovního fondu a nemusí je nabízet jiným knihovnám ke koupi podle § 17 odst. 3 písm. a) knihovního zákona: tato nabídková povinnost se vztahuje pouze na knihovní dokumenty vyřazované jako multiplikáty a na knihovní dokumenty vyřazované z důvodu, že neodpovídají zaměření a úkolům konkrétní knihovny – § 17 odst. 1 písm. a) a b) knihovního zákona. Jinak řečeno, nabídková povinnost se vztahuje k dokumentům, které jsou sice z knihovního fondu vyřazovány, avšak jako informační pramen jsou využitelné pro jinou knihovnu, případně pro jiného zájemce. Rozhodující je zde to, že knihovní dokument je stále informačním prame-

nem, na rozdíl od poškozeného či opotřebovaného knihovního dokumentu vyřazovaného podle § 17 odst. 1 písm. c) knihovního zákona.

Právě popsané pravidlo však neplatí pro knihovní dokumenty vyřazované – se souhlasem Ministerstva kultury – z historického fondu a z konzervačního fondu. Pro tyto dokumenty je stanovena povinnost provozovatele knihovny nabídnout je ke koupi Národní knihovně České republiky [§ 17 odst. 2 a odst. 3 písm. b) knihovního zákona], aniž by byla explicitně stanovena výjimka pro případ poškozených či neúplných knihovních dokumentů. Při řešení otázky, zda má knihovna nabízet Národní knihovně České republiky ke koupi vyřazované dokumenty poškozené vodou, je třeba využít interpretačního argumentu *e ratione legis*, tedy vycházet z účelu právní normy. Účelem nabídkové povinnosti zavedené v § 17 odst. 3 písm. b) knihovního zákona je zavést možnost Národní knihovně České republiky (jakožto centra systému knihoven a paměťové instituce) rozšiřovat její knihovní fondy za účelem zachování kulturního dědictví, resp. jedné jeho části – tištěných publikací vydávaných v České republice. Knihovní dokumenty, které určitá knihovna vyřazuje z konzervačního fondu, mohou být pro Národní knihovnu České republiky a plnění jejích úkolů významné – jako informační pramen. Proto knihovní zákon obsahuje výše uvedenou nabídkovou povinnost. Naopak, pokud knihovní dokumenty jsou poškozené natolik, že již nejsou informačním pramenem, nebudou pro Národní knihovnu ČR jakožto paměťovou instituci využitelné. V takovém případě, budeme-li vycházet z účelu příslušné právní normy, není třeba, aby byly Národní knihovně ke koupi nabízeny.

Na danou záležitost lze nahlížet i z hlediska ryze občanskoprávního. Nabídka provozovatele knihovny adresovaná Národní knihovně ČR je vlastně návrhem na uzavření kupní smlouvy. Předmětem nabídky (i kupní smlouvy uzavřené na základě této nabídky) jsou pouze knihovní dokumenty. Jestliže určitá věc nespĺňuje znaky knihovního dokumentu, nemůže být předmětem nabídky podle § 17 odst. 3 písm. b) knihovního zákona. Knihovní dokument je definován v § 2 písm. b) knihovního zákona: je to informační pramen evidovaný jako samostatná jednotka knihovního fondu. Základním znakem knihovního dokumentu je tedy to, že je informačním pramenem. Naopak: věc, která není informačním pramenem, není ani knihovním dokumentem, neboť u ní chybí jeden ze zákonných znaků. Knihovní dokumenty zničené vodou (nebo jinou příčinou) tak, že přestaly být informačním pramenem, tedy vlastně nelze ani za knihovní dokumenty považovat – právě z důvodu, že již nejsou informačním pramenem. Nabídková povinnost § 17 odst. 3 písm. b) knihovního zákona se na ně proto nevztahuje.

MGR. JIŘÍ KLUSOŇ *Ministerstvo kultury ČR*

Český knihovník v zemi Bacardi

Pravidelným čtenářům tohoto odborného časopisu jistě neuniklo, že se 77. světový knihovnický a informační kongres IFLA konal ve dnech 13.–19. 8. 2011 v hlavním městě karibského ostrova Portorico San Juanu. Úvodem mi proto dovoďte několik slov o této pro nás obyvatelé české a moravské kotliny stále ještě poněkud exotické zemi.

Portoriko s více než čtyřmi miliony obyvatel, jenom San Juan čítá i s předměstími 1,6 milionů,

má za sebou bohatou a pohnutou historii. Původní indiánské obyvatelstvo bylo po roce 1508 zcela podmaněno a téměř vyhlazeno Španěly, kteří sem spolu s francouzskými a holandskými obchodníky začali ve velkém dovážet otroky ze západní Afriky. Téměř 400 let trvající španělskou nadvládu ukončila roku 1898 španělsko-americká válka. Ostrov obsadili Američané a v současnosti má Portoriko postavení přidruženého státu USA (Commonwealth) se společnou hlavou státu, měnou, armádou a zahra-

niční politikou. Většina Portorikánců je, zdá se, s tímto stavem spokojena, protože zastánci samostatnosti v občas konaných referendech svoji věc opakovaně prohrávají. V rozhovorech vystavují na odív a jsou hrdí, jak říkají, na svou indiánsko-afričskou duši, španělského ducha a americké tělo. Zkrátka netají se tím, že v současnosti převažují výhody (zejména ekonomické) jejich spojení s USA nad nevýhodami (například účast v armádě) z toho plynoucími. Řekněte například, komu z nás by se také nelíbilo tankovat 95 oktanový benzin 1 galon (necelé čtyři litry) za pouhých 96 centů (necelých 19 Kč)? Tento vliv USA se samozřejmě také odráží ve vyspělé organizaci, vybavení a funkcionalitě portorického knihovnictví, které je na světové úrovni.

Kapitol – sídlo parlamentu

Co se týče samotného kongresu IFLA, jeho vůdčí téma vyjádřilo hlavní motto *Budoucnost knihoven: integrace, inovace a informace pro všechny*. Podrobněji pak obsah a jeho zaměření charakterizovalo pět podtémat, kterými byly *Volný přístup a digitální prameny, Taktika, strategie a prosazování se knihoven, Uživatelské zaměření přístupu a služeb, Nástroje a techniky a Ideje, inovace a předvídaní nového*. V jejich rámci se prakticky během jednoho týdne uskutečnilo 218 odborných akcí, na kterých se vystřídal přes 400 přihlášených řečníků z celkového počtu 2500 účastníků. Knihovníci ze 116 zemí světa měli dále možnost navštívit každý podle svého výběru 22 různých knihoven, sedm historických a přírodních památek a pamětihodností, včetně tří kulturních a společenských akcí. Tradičně velký zájem byl o doprovodný veletrh 164 výrobců a prodejců knih, periodik, nejrůznějších databází a nejmodernějšího zařízení pro knihovny, mezi kterým převládaly po-

čítače a knihovní systémy, knižní skenery, zařízení k samoobslužnému půjčování a vrácení dokumentů, sofistikované regálové systémy a mnoho dalších inovací. O to, aby zahraniční účastníci po supermoderním konferenčním centru, ale i po celém San Juanu, nebloudili, se staralo na 200 ochotných dobrovolníků a širokou informovanost o pravidelném i mimořádném dění zabezpečoval kongresový zpravodaj vycházející denně v neobvykle vysokém počtu jazyků – angličtině, němčině, španělštině, francouzštině, ruštině, portugalštině a arabštině.

Sekce parlamentních knihoven IFLA uspořádala během hlavní konference půldenní seminář o inovativních přístupech při poskytování informačních produktů a služeb parlamentům a občanům s aktivní účastí parlamentních knihovníků z Kanady, Brazílie, Zimbabwe, Chile, USA a Iránu. Následoval celodenní seminář o aktuálně řešených úkolech a problémech parlamentních informačních služeb, jako jsou rozpočtové škrty v době hospodářské recese, úvodní informační kurzy pro nově zvolené zákonodárce, vyhodnocování odpovědí na referenční a analytické dotazy nebo zprostředkování historie a současnosti parlamentarismu široké veřejnosti. Zde se dostalo veliké pozornosti informaci o společném mezinárodním projektu pěti středoevropských zemí *Višegrád-*

Knihovnická cestou za Bacardi

ská digitální parlamentní knihovna +, který byl hodnocen jako následováníhodný příklad i pro spolupráci parlamentních knihoven zemí Karibiku. Další akcí sekce byla dvouhodinová *kavárna parlamentních znalostí*, jejímž cílem bylo informovat neformálním způsobem kolegyně a kolegy z jiných typů knihoven o naší práci. Dále dvě zasedání stálého výboru sekce s představením nových členů a volbami nových funk-

cionářů, kdy byl předsedou sekce na další období zvolen ředitel Knihovny Dolní sněmovny ve Westminsteru John Pullinger, tajemnicí Raisa Teodori z Itálie a informačním koordinátorem Innocent Rugumbwa z Ugandy. Nejvíce času bylo věnováno přípravám dalších konferencí a diskusím o jejich nosných tématech.

Konferenční centrum v San Juanu

Další doprovodnou událostí světových knihovnických a informačních kongresů IFLA bývají výroční konference sekce parlamentních knihoven. Letošní byla již 27. v pořadí a konala se 13. srpna v reprezentativní budově Kapitulu z roku 1929 nápadně připomínající svoji starší sestru ve Washingtonu, D.C. Portorický parlament má dvě komory, Poslaneckou sněmovnu (51 poslanců) a Senát (27 senátorů). Administrativní zázemí jim oběma zajišťuje Kancelář legislativních služeb, jejíž součástí je i parlamentní knihovna.

Konference sekce parlamentních knihoven IFLA se zúčastnilo 101 zástupců z 57 zemí. Nejpočetněji byly zastoupeny, pochopitelně kromě Portorika, země jako Brazílie, Kanada, Chile, Indie, Pákistán, kupodivu Severní i Jižní Korea, Thajsko a USA. Z Evropy přijeli zástupci ze Španělska, Finska, Německa, Itálie, Polska, Slovinska, Velké Británie a Ukrajiny.

Po oficiálním zahájení konference řediteli Kanceláře legislativních služeb portorického parlamentu a parlamentní knihovny následovalo seznámení s organizací a strukturou Kanceláře, legislativním procesem a parlamentní knihovnou. Knihovna nese jméno po svém bývalém knihovníkovi a poslanci Tomasi Bonilla Felicianovi, byla založena v roce 1964 a zaměstnává 14 knihovníků. Základem asi šedesáti tisícového knihovního fondu je kompletní sbírka parlamentářií od roku 1900 a ve zvláštní

čítárně sbírka občanských zákoníků ze 17 zemí. Významná je i v zemi jedinečná sbírka publikací z celého světa o dějinách Portorika, kterou knihovna vytváří v těsné spolupráci s oficiálním historikem Portorika jmenovaným vládou.

Knihovna provádí rozsáhlou digitalizaci svých sbírek tak, aby mohla zákonodárcům obou komor, ale i veřejnosti poskytovat své služby v modelu 24/7. Dá se říci, že v knihovnických a informačních službách je hodně podobná naší Parlamentní knihovně. Co ji ale od nás nejvíce odlišuje, je dvousměnný provoz. Od pondělí do pátku je otevřena od 7.00 do 20.30 a v sobotu od 7.00 do 18.00 hodin.

Konference pokračovala přednáškami na téma analýza informačních potřeb zákonodárců a zdokonalování parlamentních knihovnických služeb kolegyň a kolegů z Chile, Japonska, Nigérie, Číny (pro zajímavost – parlamentní knihovna zde neexistuje, ale z 1400 pracovníků Národní knihovny je pro služby Všečínskému lidovému shromáždění vyčleněno 60 lidí) a Velké Británie.

Zasedací sál Konferenčního centra

Závěr konference byl věnován hledání nejlepší formy spolupráce s Meziparlamentní unií (IPU) a výměně zkušeností regionálních organizací parlamentů z různých částí světa. V této souvislosti mě velmi potěšila, ale zároveň pracovně i značně vyčítala skutečnost, že parlamenty zemí Latinské Ameriky a Karibiku zakládají pod názvem *Red de Intercambio de los Parlamentos de América Latina y El Caribe* (RIPALC) obdobu Evropského centra pro parlamentní výzkum a dokumentaci (ECPRD). Navrhované organizační schéma, formy a metody řízení a spolupráce spočívající na institutu korespondenta RIPALC v jednotlivých národních parlamentech doslova kopírují organizační schéma řízení a formy a metody spolupráce

v ECPRD založeném již v roce 1977. Z velkého zájmu soudím, že praktické informace a rady, které jsem zde jako z evropských účastníků jediný korespondent ECPRD mohl předat, padly na velmi úrodnou půdu.

Závěrem bych rád zdůraznil, že během obou odborných setkání, výroční konference parlamentních knihoven i hlavního kongresu, převládá nejenom u mě optimistický pocit až přesvědčení, že knihovny a knihovníci jsou schopni jako jedna z mála profesí úspěšně čelit

výzvam až nebezpečně rychle se měnícího současného světa. Možná, že k tomuto optimismu trochu přispěla i společná exkurze do největší světové výroby rumu Bacardi, na který jsou naši portoričtí kolegové právem hrdí. Sebekriticky ale přiznávám, že jsme se sice naučili správně namíchat nápoje jako Margarita, Daiquiri a Cuba Libre, ale úplně zapoměli navštívit firemní knihovnu. Nezbyvá než se vrátit.

Text a foto KAREL SOSNA • sosna@psp.cz

ČTENÁŘ GRATULUJE

Ve středu 7. prosince 2011 ve 13.00 hod. převzal z rukou prvního náměstka Ministra kultury ČR JUDr. Františka Mikeše **Cenu Ministerstva kultury za přínos k rozvoji české kultury PhDr. Vít Richter** (Knihovnický institut NK ČR, SKIP ČR, ÚKR), který nepochybně patří **k nejvýznamnějším osobnostem současného českého knihovnictví.**

Vít Richter přebírá
zasloužené ocenění

Foto MK ČR

Vít Richter je pracovitým člověkem s hlubokým smyslem pro spolupráci, který konsensuálně vnímá kolektivní a potlačuje osobní zájmy ve prospěch společného cíle, je vysoce profesionální, kolegiální a má výsostný smysl pro otevřenost, spolupráci a demokracii.

Profesně je celý jeho život spjat s Národní knihovnou ČR, kde pracuje od roku 1971.

V roce 1989 vydal spolu se Z. Blechovou mimořádně odvážnou stať *Zpráva o stavu knihoven v Čechách* (*Technický magazín* 9/1989). Zároveň se společně s dalšími kolegy účastnil zprvu ilegálních příprav a poté obnovy činnosti Svazu knihovníků a informačních pracovníků.

Po roce 1989 se stal ředitelem útvaru služeb NK, které začaly pod jeho vedením reflektovat moderní světové trendy a dosáhly úrovně moderní národní instituce. V polovině 90. let přijal riskantní a náročný úkol – první velkou stavební akci v oblasti českého knihovnictví po roce 1989, přesněji po 40 letech – přestavbu, resp. výstavbu centrálního depozitáře v Hostivaři, kterou úspěšně dokončil v roce 1995.

V roce 1998 se stal ředitelem odboru knihovnictví, kdy přešel ke koncepční a manažerské práci v zájmu oboru jako celku. Zabýval (a zabývá) se problematikou oborové legislativy (knihovní zákon, autorské právo, standard veřejných knihovnických a informačních služeb) s cílem prosazování zájmu a zlepšení služeb veřejnosti. Je spoluautorem všech strategických dokumentů týkajících se oblasti knihoven a knihovnictví, resp. oblasti kultury. Byl hlavním iniciátorem vzniku programů VISK a má mimořádné zásluhy o prosazení internetizace veřejných knihoven v České republice. Zasloužil se o „záchranu“ regionálních funkcí při reformě veřejné správy, organizoval pomoc i sbírky na podporu knihoven postižených povodní. Z jeho iniciativy vznikla databáze informací o stavbách a rekonstrukcích knihoven v ČR a je také zakladatelem a hlavním organizátorem tradiční konference *Archivy, knihovny a muzea v digitálním světě* i soutěže *Biblioweb*, podpořil vznik ceny Knihovna roku.

Je předsedou Ústřední knihovnické rady, která slouží jako poradní orgán Ministerstva kultury ČR. Rozsáhlá je také jeho přednášková a publikační činnost, je členem redakční rady oborového periodika *Čtenář* a revue *Knihovna*.

V roce 1998 se Vít Richter stal předsedou Svazu knihovníků a informačních pracovníků ČR (SKIP) a je jím již čtvrté volební období, neboť je příslušníky profese respektován jako vůdčí osobnost oboru. Za jeho předsednictví byla vydána řada odborných publikací včetně *Kodexu etiky českých knihovníků*, realizovány stovky vzdělávacích, společenských i propagačních akcí, regionálních, národních i mezinárodních projektů a bohatě se rozrostl spolkový život. SKIP změnil v profesní organizaci s četnými zahraničními kontakty, účastí v mezinárodních projektech a orgánech, odborně uznávanou a respektovanou doma i v zahraničí.

(Z nominačního dopisu, Z. Houšková)

Metodický pokyn Ministerstva kultury k vymezení standardu veřejných knihovnických a informačních služeb poskytovaných knihovnami zřizovanými a/nebo provozovanými obcemi a kraji na území České republiky

Ministerstvo kultury České republiky (dále jen „ministerstvo“) v návaznosti na zákon č. 257/2001 Sb., o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon), a v souladu se Státní kulturní politikou na léta 2009–2014 vydává metodický pokyn k vymezení standardu veřejných knihovnických a informačních služeb poskytovaných knihovnami zřizovanými a/nebo provozovanými obcemi a kraji na území ČR.

Úvod

Poskytování veřejných knihovnických a informačních služeb (dále jen „knihovnických služeb“) je upraveno zákonem č. 257/2001 Sb., o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon). Poskytované knihovnické služby jsou definovány v § 4 tohoto zákona. Knihovnické služby zakotvené v § 4 odst. 1 je provozovatel knihovny povinen poskytovat bezplatně s výjimkou služeb vymezených v § 4 odst. 2. Za služby taxativně vymezené v § 4 odst. 2 a další služby demonstrativně uvedené v § 4 odst. 3 je provozovatel knihovny oprávněn požadovat úhradu skutečně vynaložených nákladů.

Knihovnické služby se poskytují na základě rovného principu všem bez rozdílu. Pro jejich poskytování však nejsou žádným právním předpisem vymezeny kvantitativní a kvalitativní indikátory služeb, ani podmínky jejich dostupnosti uživatelům.

Metodický pokyn proto stanovuje základní kvantitativní a kvalitativní podmínky pro poskytování knihovnických služeb pro knihovny zřizované a/nebo provozované obcemi a kraji na území ČR, zapsané v evidenci knihoven Ministerstva kultury. Všechna ustanovení tohoto metodického pokynu mají povahu doporučení, pokud nejsou totožná s ustanoveními knihovního zákona a/nebo

vyhlášky¹⁾. Pro krajské knihovny a knihovny působící ve velkoměstech se doporučené indikátory použijí přiměřeně s ohledem na funkce knihovny a její postavení ve městě.

Metodický pokyn vychází z obecných principů Manifestu IFLA/UNESCO o veřejných knihovnách z roku 1994²⁾ a návazné směrnice IFLA: Služby veřejných knihoven z roku 2010³⁾.

Ostatní knihovny, například vysokoškolské, akademické, lékařské, muzejní apod. mají specializovaný charakter a jsou primárně určeny vymezenému okruhu uživatelů (vysokoškolským studentům, uživatelům z oblasti výzkumu a vývoje apod.) a nelze je tedy strukturovat podle počtu obyvatel. Z hlediska celkové koncepce knihovnických služeb není účelné je standardizovat. Pro specifikaci dostupnosti služeb těchto knihoven je postačující uplatnění hlavního principu knihovního zákona, tedy poskytování knihovnických služeb způsobem zaručujícím rovný přístup všem bez rozdílu.

Článek 1.

Poslání knihovny, cíle a působnost standardu knihovnických služeb

Veřejná knihovna je místní branou do světa vědomostí a základním předpokladem celoživotního vzdělávání, nezávislého rozhodování a kulturního rozvoje jednotlivců i společenských skupin.

Jádrem služeb veřejné knihovny mají být následující klíčové činnosti vztahující se k informacím, gramotnosti, vzdělávání a kultuře:

- 1) vytváření a posilování čtenářských návyků od raného dětství;
- 2) podpora samostatného sebevzdělávání i všech stupňů školského vzdělávání;
- 3) poskytování příležitosti pro osobní tvůrčí rozvoj;
- 4) povzbuzování imaginace a kreativity dětí a mládeže;

- 5) podpora vědomělého přístupu ke kulturnímu dědictví a k hodnotám umění a pokroku vědy;
 - 6) zajišťování přístupu ke všem kulturním formám prezentace reprodukčního umění;
 - 7) podpora dialogu mezi kulturami a kulturní rozmanitostí;
 - 8) podpora tradice lidové slovesnosti;
 - 9) zpřístupňování všech druhů obecních informací;
 - 10) poskytování informačních služeb místním podnikům, sdružením a zájmovým skupinám;
 - 11) podpora rozvoje informační a počítačové gramotnosti;
 - 12) podpora a podíl na všech akcích a programech zabývajících se odstraňováním negramotnosti, resp. – je-li to třeba – podněcování takových aktivit.
- (Manifest IFLA/UNESCO o veřejných knihovnách)

- 1) Cílem standardu knihovnických služeb je zlepšení dostupnosti a kvality knihovnických služeb jejich uživatelům.
- 2) Standard knihovnických služeb umožňuje knihovnám, provozovatelům knihoven, obcím, krajům a ústředním orgánům státní správy provádět srovnání a kontrolu dostupnosti a kvality knihovnických služeb a systematicky uplatňovat formy podpory jejich rozvoje.
- 3) Standard knihovnických služeb je nástrojem motivace a jeho indikátory jsou využívány při poskytování a využívání peněžních prostředků z veřejných rozpočtů za účelem podpory rozvoje knihovnických služeb.
- 4) Působnost standardu je omezena na knihovnické služby poskytované knihovnami zřizovanými a/nebo provozovanými obcemi a kraji. Tyto knihovny tvoří základní infrastrukturu, která uživatelům zajišťuje dostupnost knihovnických služeb.

Článek 2.

Předmět standardu knihovnických služeb

- 1) Standard knihovnických služeb vymezuje následující kategorie a v nich indikátory (kritéria), za kterých jsou v knihovnách poskytovány služby uživatelům.
 - a) provozní doba knihovny pro veřejnost,
 - b) tvorba knihovního fondu a informačních zdrojů,

- c) umístění knihovny v obci,
 - d) plocha knihovny určená pro uživatele,
 - e) studijní místa pro uživatele knihovny,
 - f) přístup k internetu a informačním technologiím,
 - g) webová prezentace knihovny,
 - h) elektronický katalog knihovny na internetu,
 - i) pracovníci knihovny a jejich vzdělávání,
 - j) měření spokojenosti uživatelů knihovny.
- 2) Hodnoty indikátorů stanovených standardem knihovnických služeb jsou definovány jako optimální. Jejich dosažení garantuje dobré podmínky pro poskytování služeb uživatelům. Standard knihovnických služeb uvádí u jednotlivých kritérií jako indikativní údaj i hodnoty, které odpovídají hodnotám celostátního průměru.⁴⁾
 - 3) Indikátory podmínek pro poskytování knihovnických služeb jsou diferencovány pro knihovny působící v různých velikostních kategoriích obcí a měst. Za základní kritérium byl zvolen počet obyvatel v obci.
 - 4) Hodnota konkrétního indikátoru v jednotlivých kategoriích se použije přiměřeně k počtu obyvatel obce, spádové oblasti a místním podmínkám.

Článek 3.

Provozní doba knihovny pro veřejnost

Optimální přístup ke knihovnickým službám vyžaduje, aby knihovna byla otevřena v době maximálně vyhovující těm, kteří žijí, pracují a studují v místě jejího působení. Tento přístup by měl být rozšířen na udržování telefonického spojení 24 hodin denně nebo zajištění přístupu k webovým stránkám vybraných služeb. (Směrnice IFLA: Služby veřejných knihoven)

Indikátor: Počet provozních hodin⁵⁾ pro veřejnost týdně

Počet obyvatel	Doporučená hodnota Návrh	Celostátní průměr 2009 Počet hodin/týden
Do 500	5–10	3
501–1000	5–15	4
1001–3000	15 až 23	11
3001–5000	23 až 28	23
5001–10 000	28 až 40	28
10 001–20 000	40 až 45	35
20 001–40 000	45 až 50	42
40 001–	50 a více	48

ODKAZY:

- 1) Vyhláška Ministerstva kultury č. 88/2002 Sb., k provedení zákona č. 257/2001 Sb., o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon).
- 2) Manifest IFLA/UNESCO o veřejných knihovnách 1994. Český překlad publikován například: Služby veřejných knihoven. Směrnice IFLA. Praha, Národní knihovna ČR 2011.
- 3) Služby veřejných knihoven. Směrnice IFLA. Praha, Národní knihovna ČR 2011.

ODKAZY:

- 4) Zjištěno na základě analýzy rezortní statistiky kultury zpracovávané Národním informačním poradenským střediskem pro kulturu z roku 2009.

- 1) Podle situace v místě je vhodné stanovit proporce provozní doby v dopoledních a odpoledních hodinách a také v sobotu a v neděli.
- 2) Rozsah provozní doby knihovny není totožný s celkovým objemem pracovní kapacity nezbytné pro zajištění činností knihovny. Pracovní doba pracovníka knihovny v obcích do 1000 obyvatel by měla být orientačně o jednu třetinu delší než provozní doba knihovny. Ve větších knihovnách se přiměřeně přihlídně k celkovému rozsahu činností knihovny.

Článek 4.

Tvorba knihovního fondu a informačních zdrojů

Knihovna zpřístupňuje knihovní fond a další informační zdroje odpovídající zájmům všech věkových vrstev. Knihovní fond obsahuje jak tradiční materiály, tak všechny další druhy moderních informačních médií a zdrojů. Základním požadavkem je vysoká kvalita fondů knihovny a jejich souvislost s místními potřebami. Fondy musí odrážet aktuální trendy a směry vývoje společnosti a být pamětí tvořivého úsilí lidstva.

Fondy ani služby by neměly být ideologicky, politicky, ani z náboženských důvodů cenzurovány a neměly by být pod komerčním tlakem. (Manifest IFLA/UNESCO)

Indikátor: Výdaj na nákup knihovního fondu a dalších informačních zdrojů, tj. částka v Kč na 1 obyvatele obce vydaná na nákup knihovního fondu a informačních zdrojů za jeden kalendářní rok.⁶⁾

	Doporučená hodnota	Celostátní průměr 2009
Částka v Kč/1 obyvatele	30–45	26

Indikátor: 10 % roční obnovy knihovního fondu ve volném výběru novými přírůstky. Knihovna má nejméně 75 % knihovních jednotek ve volném výběru.⁷⁾

- 1) Provozovatel knihovny v obci, která má více než 10 000 obyvatel, a krajská knihovna, která

v místě svého sídla plní funkci základní knihovny, systematicky doplňuje do knihovního fondu zvukové, zvukově obrazové a multimediální dokumenty.

- 2) Knihovní fond vyžaduje soustavnou obměnu, aby si zachoval svůj společenský význam a přiměřenou aktuálnost.
- 3) Při stanovení výdajů na nákup knihovního fondu se doporučuje zajistit zvyšování částky na nákup knihovního fondu v návaznosti na zjištěnou inflaci v uplynulém roce.

Článek 5.

Umístění knihovny v obci

Knihovnické služby mají být poskytovány v místě, které je maximálně využíváno a výhodné pro obyvatele obce. Pokud je to možné, mají být poblíž ústřední dopravní sítě, v blízkosti rušného veřejného života, kde jsou např. obchody, nákupní centra, kulturní podniky. Je vhodné, když veřejná knihovna může sídlit v budově, kde jsou i jiné služby, jako muzeum, galerie výtvarného umění, společenské centrum nebo sportovní zařízení. (Směrnice IFLA: Služby veřejných knihoven)

- 1) Doporučuje se umístění knihovny v centru sídelního útvaru nebo v blízkosti centra. Docházková vzdálenost pro okruh přímé působnosti nemá přesáhnout 15 minut pěší chůze nebo jízdy veřejným dopravním prostředkem hromadné dopravy nebo autem.
- 2) Pokud docházková vzdálenost přesáhne uvedený indikátor, je vhodné zajistit dostupnost knihovnických služeb zřízením pobočky, pojízdnou knihovnou nebo jiným způsobem.

Článek 6.

Plocha knihovny určená pro uživatele

Knihovna má mít pro svou činnost k dispozici odpovídající prostor, aby mohla v plném rozsahu poskytovat knihovnické a informační služby. Knihovna nabízí své prostory pro studium jednotlivců i skupin, pro volnočasové aktivity i setkávání. Knihovna má nabízet prostory pro služby dospělým, dětem

a mladistvým i pro využívání celou rodinou. (Manifest IFLA/UNESCO)

Indikátor: Knihovna má k dispozici nejméně 60 m² na 1000 obyvatel obce nebo spádové oblasti⁸⁾. V obcích do 1000 obyvatel se tento ukazatel použije v přiměřeném rozsahu tak, aby byly zajištěny všechny funkce knihovny.

- 1) Plocha určená uživatelům zahrnuje celkovou uživatelnou plochu knihovny určenou návštěvníkům (v hlavní budově a pobočkách), např. volný výběr, studovny, čítárny včetně letních čítáren, přednáškové (divadelní) sály apod. Nezahrnují se uzavřená skladiště, schodiště, vstupní prostory, sociální zařízení atd.
- 2) Při hodnocení prostorového zajištění knihovny a při projektové přípravě výstavby i rekonstrukce knihovny se v přiměřeném rozsahu použije metodický pokyn Ministerstva kultury⁹⁾.

Článek 7.

Studijní místa pro uživatele knihovny

Knihovna nabízí studijní místa¹⁰⁾ pro dospělé, děti a mládež, kde mohou uživatelé pracovat s knihovními dokumenty a informačními zdroji, a to individuálně nebo ve skupině. Tam, kde to místní podmínky umožní, je vhodné vytvářet čítárny, studovny a místa pro soustředěné studium.

Indikátor: Počet studijních míst

	Doporučená hodnota	Celostátní průměr 2009
Počet obyvatel obce	Počet studijních míst	Počet studijních míst
1–500	4 až 5	5
501–1000	6 až 8	6
1001–3000	9 až 10	9
3001–5000	10 až 18	14
5001–10 000	20 až 28	22
10 001–20 000	28 až 70	34
20 001–40 000	70 až 120	76
Více než 40 001	120 a více	198

ODKAZY:

- 8) Spádová oblast – zpravidla se jedná o území obce, v případě, že knihovna slouží i přidruženým obcím, provede se součet obyvatel všech lokalit, kterým knihovna slouží. V případě knihovny sloužící určité části obce, hodnotí se počet obyvatel této části.
- 9) Metodický pokyn pro výstavbu a rekonstrukci knihoven – připravuje se, předpokládáné schválení: rok 2012.
- 10) Definice studijního místa dle ČSN ISO 11620 (01 01143) Informace a dokumentace – ukazatele výkonnosti knihoven: Místo sloužící uživatelům na čtení nebo studium, ať už se zařízeními, nebo bez nich. Patří sem místa ve čtenářských koutcích, v seminárních a studijních prostorách a v audiovizuálních a dětských odděleních knihovny. Nepatří sem místa v halách, přednáškových a divadelních sálech, kde se uskutečňují speciální představení. Vyloučené jsou i podlahové prostory, kde mohou studenti sedět, a podobné neformální prostory.

Článek 8.

Přístup k internetu a informačním technologiím

Zabezpečení neomezeného přístupu k internetu v knihovnách a k informačním službám podporuje společnost i jednotlivci ve svých úsilí o dosažení svobody, prosperity a rozvoje.

Knihovny a jejich služby jsou základními vstupními branami k internetu. Knihovny nabízejí všem příležitost, radu a pomoc, pro některé skupiny obyvatel jsou jedinými přístupovými místy, která mají k dispozici. Umožňují překonání bariér vzniklých rozdílností zdrojů, technologií a úrovní vzdělání. (Manifest IFLA o přístupu k Internetu)

Jedním z hlavních úkolů veřejné knihovny je překlenout propast mezi informačně bohatými a informačně chudými. Proto musí také umožňovat přístup k nezbytnému elektronickému, počítačovému a audiovizuálnímu zařízení. Patří sem osobní počítače s přístupem k internetu, veřejně přístupné katalogy, čtečky mikrozáznamů, audio a MP3 přehrávače, zpětné projektory a zařízení pro zrakově a tělesně postižené. (Směrnice IFLA: Služby veřejných knihoven)

Indikátor: Počet veřejně přístupných stanic připojených k internetu

	Doporučená hodnota	Celostátní průměr 2009
Počet obyvatel obce	Počet stanic	Počet stanic
1–500	1 až 2	1
501–1000	2	1
1001–3000	2 až 3	2
3001–5000	3 až 5	3
5001–10 000	5 až 10	5
10 001–20 000	10 až 15	8
20 001–40 000	15 až 20	19
Více než 40 001	20 a více	36

- 1) Pokud je v obci zřízeno veřejné místo přístupu k internetu mimo knihovnu, je možno počet veřejně přístupných stanic připojených k internetu v knihovně využívaných k zajištění knihovnických služeb snížit.

ODKAZY:

- 5) Stanovená hodnota provozní doby se vztahuje na týdenní provozní dobu nejdéle otevřeného provozního útvaru knihovny včetně poboček. V případě poboček se provozní doba stanovuje podle počtu obsluhované populace, např. počtu obyvatel městské části, sídliště či přidružené obce v dané lokalitě.
- 6) Uvedený indikátor zahrnuje průměrnou hodnotu na nákup knih, periodik, zvukových a dalších dokumentů včetně nákupu databází a licencí na elektronické informační zdroje, a to pořízených pouze z vlastních finančních zdrojů, nikoliv z dotací na tvorbu výměnného fondu.
- 7) **Příklad:** knihovna má ve volném výběru knihovní fond o rozsahu 10 000 k. j., ročně by měla získat 1000 nových přírůstků.

2) Knihovna nabízí uživatelům dostatečné množství přípojek pro přenosné počítače. Doporučuje se poskytnout připojení pomocí bezdrátové lokální sítě (Wi-Fi). Počítače a další informační technologie je nezbytné obnovovat nejpozději po pěti letech.

3) Provozovatel knihovny v obci, která má více než 10 000 obyvatel, a krajská knihovna, která v místě svého sídla plní funkci základní knihovny, vybaví vybraná studijní místa technikou a umožní využití zvukových, zvukově obrazových a multimediálních dokumentů včetně internetu pro zrakově postižené a nevidomé.

Článek 9.

Webová prezentace knihovny

Knihovna má využívat informační a komunikační technologie, aby umožnila lidem přístup ke svým elektronickým fondům a službám z jejich domova, školy nebo pracoviště. Pokud je to možné, mají být dostupné 24 hodin denně, sedm dní v týdnu. (Směrnice IFLA: Služby veřejných knihoven)

Indikátor: Dostupnost informací o knihovně a jejich službách dálkovým přístupem je zajištěna prostřednictvím webové prezentace knihovny.

1) Webová prezentace má vlastní doménu na internetu nebo využívá doménu svého provozovatele. Skládá se ze souboru digitálních dokumentů obsahujících základní informace o knihovně a zprostředkujících elektronické služby knihovny (např. elektronický katalog, licencované i vlastní databáze, on-line výpůjční služby, on-line informační služby).

2) Webová prezentace knihovny musí zahrnovat alespoň tyto údaje: název a sídlo knihovny, kontaktní údaje, název zřizovatele (provozovatele), stručnou charakteristiku knihovny, výčet oddělení (existují-li), provozní dobu, knihovní řád, přehled nabízených služeb, poplatky. Základním doporučeným údajem je odkaz na Souborný katalog ČR, další spolupracující knihovny a na centrální služby, např. „Ptejte se knihovny“.

3) Webová prezentace knihovny je zpracována v souladu s pravidly tvorby přístupného webu¹¹⁾ s ohledem na potřeby zrakově a sluchově zne-

výhodněných uživatelů a uživatelů se sníženou hybností rukou nebo poruchami soustředění.

Článek 10.

Elektronický katalog knihovny (OPAC) na internetu¹²⁾

Má-li knihovna katalog na internetu, zlepšuje se její dostupnost pro veřejnost a pro jiné knihovny a zvyšuje se kvalita služeb. (Směrnice IFLA: Služby veřejných knihoven)

Indikátor: Knihovny působící v obcích s počtem obyvatel vyšším než 500 nabízejí elektronický katalog knihovny, který může veřejnost využívat prostřednictvím dálkového přístupu.

Článek 11.

Pracovníci knihovny a jejich vzdělávání

Knihovna musí být efektivně organizována a udržovat profesionální úroveň své činnosti. Knihovník je aktivním spojovacím článkem mezi uživatelem a knihovními fondy. Předpokladem zabezpečení dostatečné úrovně služeb je knihovnickova odborná kvalifikace a jeho další vzdělávání. (Manifest IFLA/UNESCO)

Počet pracovníků v té které knihovně je ovlivňován řadou faktorů, např. počtem budov knihovny, jejich velikostí a uspořádáním, počtem oddělení v každé budově, stupněm využívání, službami poskytovanými mimo budovu, a nutností zaměstnávat specialisty. Pokud některé služby poskytuje nebo doplňuje regionální nebo ústřední národní instituce, ovlivňuje to i počet pracovníků na místní úrovni. Rozhodujícím faktorem je také množství finančních prostředků. Koncepce odpovídajícího personálního zajištění činnosti služeb knihovny by měla být uskutečňována na základě procesu aplikace metody výkonnostního srovnávání s knihovnamí srovnatelné velikosti a podobných charakteristik (benchmarking). (Směrnice IFLA: Služby veřejných knihoven)

Indikátor: Dalšímu odbornému vzdělávání je ročně na 1 pracovníka věnováno minimálně 48 pracovních hodin. Pracovníci působící v knihovnách s rozsahem provozní doby menším než 10 provozních hodin týdně absolvují další odborné vzdělávání ročně v rozsahu nejméně 8 pracovních hodin.

Článek 12.

Měření spokojenosti uživatelů knihovny

Veřejná knihovna musí zjišťovat, jaké jsou potřeby veřejnosti, aby byla schopna poskytovat služby, které je uspokojují. Zjišťování je nutno provádět v pravidelných intervalech, nejlépe každých pět let, protože se potřeby a očekávání mění. (Směrnice IFLA: Služby veřejných knihoven)

Indikátor spokojenosti uživatelů knihovny starších 15 let:

Více než 90 % uživatelů hodnotí služby knihovny jako dobré nebo velmi dobré.

Škála pro hodnocení spokojenosti s knihovnickými službami:

- velmi dobré,
- dobré,
- přiměřené,
- špatné,
- velmi špatné.

Indikátor spokojenosti uživatelů knihovny do 15 let:

Více než 75 % dětí a mládeže hodnotí služby knihovny stupněm dobré.

Škála pro hodnocení spokojenosti s knihovnickými službami:

- dobré,
- přiměřené,
- špatné.

1) Spokojenost uživatelů se zjišťuje pravidelně každých 5 let pomocí standardizovaného dotazníku (ankety). Hodnocení knihovnických služeb se provádí u uživatelů nad 15 let a u uživatelů do 15 let.

2) Provozovatelé knihoven průběžně sledují a monitorují výkony knihoven pomocí měření spo-

kojenosti uživatelů pro potřeby řízení a financování knihovny. Cílem měření je poskytnout spolehlivé údaje o tom, jak uživatelé posuzují knihovnické služby.

Článek 13.

Vyhodnocování plnění standardu knihovnických služeb

1) Vyhodnocování plnění standardu knihovnických služeb provádí:

- a) na místní úrovni provozovatel knihovny,
- b) na krajské úrovni krajská knihovna, případně ve spolupráci s knihovnamí pověřenými výkonem regionálních funkcí,
- c) na celostátní úrovni Národní knihovna České republiky.

2) Vyhodnocování plnění standardu knihovnických služeb vychází ze statistického šetření, které je prováděno na základě statistického výkazu pro veřejné knihovny ve formuláři Kult (MK) 12 - 01, případně se doplní dílčí analýzou či průzkumem.

3) Krajská knihovna, knihovna pověřená výkonem regionálních funkcí a Národní knihovna České republiky zveřejní nejméně jedenkrát za dva roky prostřednictvím internetu výsledky vyhodnocení plnění standardu knihovnických služeb.

4) Nejdéle po uplynutí každých pěti let budou indikátory porovnány se skutečným stavem knihovnických služeb, a to jak na krajské úrovni krajskou knihovnou, tak i na úrovni celostátní Národní knihovnou České republiky.

V Praze dne 11. 11. 2011

MGR. BLANKA SKUČKOVÁ

vedoucí samostatného oddělení literatury a knihoven MK ČR

ODKAZY:

11) Dostupné na: <http://www.pravidla-pristupnosti.cz/>

12) **Elektronický katalog knihovny (OPAC)** – databáze bibliografických záznamů knihovního fondu knihovny v elektronické formě.

DNES SE PŘEDSTAVUJE OLOMOUCKÝ KRAJ

Olomoucký kraj leží ve střední a severovýchodní části Moravy a zasahuje i do její severnější části. Na východě sousedí s Moravskoslezským krajem, na jihovýchodě se Zlínským, na západě s Jihomoravským a na západě s Pardubickým krajem. Olomoucký kraj má na severu 104 km dlouhou mezistátní hranici s Polskem.

Území kraje tvoří pět okresů: Olomouc, Přerov, Prostějov, Šumperk a Jeseník. Na rozloze 5267 km² žije víc než 641 000 obyvatel. Počtem obyvatel na 1 km² se kraj přibližuje průměrné hustotě zalidnění za celou ČR (133,2 osob na km²). V kraji je 399 obcí, z toho 13 s rozšířenou působností, status města má 30 obcí. V těchto městech bydlí přibližně 57 procent obyvatel kraje.

Geograficky je kraj členěn na severní hornatou část s pohořím Jeseníky s nejvyšší horou Praděd (1492 m n. m.). Jižní část kraje je tvořena rovinatou Hanou. Turisty je hojně navštěvovaná Chráněná krajinná oblast Jeseníky s nejrozsáhlejším moravským rašeliništěm Rejvíz, s pětačtyřicetmetrovým Vysokým vodopádem, vodní nádrží a elektrárnou Dlouhé Stráně na vrcholu kopce a dalšími přírodními scenériemi. Zajímavé jsou i lužní lesy v Chráněné krajinné oblasti Litovelské Pomoraví s mnohými ohroženými druhy rostlin i živočichů, hustě protkнутými cyklostezkami. Turisty je navštěvované krajské město Olomouc s druhou největší městskou památkovou rezervací, kde je chráněn rozsáhlý soubor historických, architektonicky a umělecky významných objektů na zachovalém půdorysu středověkého města. Nejvýznamnější památkou v Olomouci je barokní Sloup Nejsvětější Trojice na centrálním náměstí, který byl v roce 2000 zapsán do seznamu světového kulturního dědictví UNESCO.

Regionální funkce knihoven v Olomouckém kraji

Funkci krajské knihovny pro Olomoucký kraj vykonává Vědecká knihovna v Olomouci. Krajská knihovna přenesla výkon regionálních funkcí v jednotlivých regionech na sedm pověřených knihoven, které kopírují pět okresů v kraji. Jedinou výjimku tvoří region Přerov, kde jsou výkonem regionálních funkcí pověřeny Městská knihovna v Přerově, Městská knihovna v Lipníku nad Bečvou a Městská knihovna v Hranicích. Následující čtyři pověřené knihovny jsou: Knihovna města Olomouce, Městská knihovna v Šumperku, Městská knihovna v Prostějově a Knihovna Vincence Priessnitzte v Jeseníku.

O zajištění výkonu regionálních funkcí se v Olomouckém kraji stará 23 pracovníků. Praxe se v jednotlivých regionech liší, avšak ve většině byl zachován střediskový systém, výjimku tvoří pouze region Prostějovska. Střediskové systémy navázaly na zavedou tradici z dřívějších let. S pověřenými knihovnami podepisuje na začátku roku Vědecká knihovna v Olomouci smlouvu o přenesení regionálních funkcí, jejímiž přílohami jsou seznamy obsluhovaných knihoven a plán činnosti na konkrétní rok. Nepříjemná je každoroční prodleva od podepsání smluv až k momentu, kdy dostanou knihovny peníze, která je

způsobena schvalovacími procesy na krajském úřadě.

Na začátku formování systému regionálních funkcí v Olomouckém kraji bylo pověřených knihoven více, počet se postupem času snížil a ustálil na oněch sedmi knihovnách.

V roce 2011 fungovalo v Olomouckém kraji 491 veřejných knihoven, z toho 45 profesionálních. Počet knihoven v kraji je stabilní a nedochází k výrazným změnám. (Například v roce 2010 byly zrušeny čtyři knihovny.)

Region	Profesionální knihovny	Neprofesionální knihovny
Šumperk	11	87
Jeseník	7	18
Prostějov	7	90
Olomouc	11	130
Přerov	4	60
Hranice	3	29
Lipník	2	32

Financování regionálních funkcí je zajišťováno z rozpočtu Olomouckého kraje, výše částky se každoročně stanovuje podle počtu obyvatel jednotlivých regionů a počtu obsluhovaných knihoven. Olomoucký kraj postihlo v důsledku krize snížení rozpočtu na výkon regionálních funkcí, kdy byl rozpočet jednorázově krácen o 900 000 Kč, nyní se drží na stejné výši. Snížení financí se ve všech regionech negativně odrazilo hlavně na nákupu knih do výměnných souborů.

Vědecká knihovna v Olomouci v rámci své krajské funkce zajišťuje metodickou a konzultační činnost, vzdělávání a školení knihovníků, porady a statistiku za kraj. Pověřené knihovny k těmto službám dále zajišťují nákup knih do výměnných souborů a jejich cirkulaci po knihovnách, nákup a zpracování knih z prostředků obcí, pomoc při revizi a mnoho dalších činností, které pomáhají obecním knihovnám při jejich práci.

Zavedení internetu do knihoven v kraji bylo podpořeno *Projektem internetizace knihoven (PIK)*, který byl v Olomouckém kraji rozšířen o projekt *Internetizace knihoven v Olomouckém kraji*, díky němuž byla do knihoven zakoupena výpočetní technika. Vědecká knihovna v Olomouci byla v tomto projektu partner, který zajišťoval proškolení knihovníků v počítačové gramotnosti. Pořízený majetek byl po pěti letech provozu převeden na dotčené obce jako provozovatele knihoven.

Díky práci metodiků pověřených knihoven jsou i do obecních knihoven zaváděny automatizované knihovní systémy a postupně každý rok přibývají nové. Metodici spolupracují se zřizovateli, vysvětlují a pomáhají se zpracováním grantových žádostí z programu VISK 3.

Za poslední léta v kraji také narůstá počet knihoven, které mají svou vlastní webovou stránku. K tomu často využívají *Šablonu webu pro malé knihovny*. I za tím je kus práce metodiků, kteří obecním knihovnám pomáhají a dělají školení práce s webem. Dobrým příkladem z praxe je využití této šablony metodickým oddělením v Prostějově, které si založilo své vlastní stránky, kde svůj region informuje o novinkách a akcích, ale hlavně ukazuje, jak taková webová stránka může vypadat, co vše se s ní dá dělat. Na nových internetových stránkách pracovala i Vědecká knihovna v Olomouci, která v roce 2009 zvítězila v soutěži *Biblioweb*. Na stránkách krajské knihovny je k dispozici databáze všech knihoven v kraji, která je neustále aktualizována.

Vzdělávání knihovníků

Vzdělávání knihovníků se věnuje většina pověřených knihoven a samozřejmě Vědecká knihovna v Olomouci. Ta má k dispozici počítačovou učebnu s 12 počítači pro posluchače a přednáškový sál, kde se konají přednášky a semináře. Mobilní počítačovou učebnu si díky projektu VISK 3 pořídily dvě pověřené knihovny – Městská knihovna v Prostějově a Městská knihovna v Přerově. Mohou tak na školení za knihovníky vyjždět.

Vědecká knihovna v Olomouci již řadu let pořádá rekvalifikační knihovníký kurz, který je akreditován Ministerstvem školství mládeže a tělovýchovy. Rozsah kurzu je 160 hodin, je určen pro

Zlata Houšková přednáší ve Vědecké knihovně v Olomouci (Práce s dětmi ve veřejných knihovnách)

Interiér knihovny v Protivanově (Knihovna roku 2009)

12 posluchačů a výuku zajišťují odborníci z Vědecké knihovny v Olomouci a z Knihovny města Olomouce, odborným garantem je doc. Milada Písková ze Slezské univerzity v Opavě. Zatím se vždy kurz obsadil, ale v posledních letech lze upozorovat snižující se zájem. Doba, než se kurz naplní, bývá delší. Slábnoucí zájem je také vidět o kurzy počítačové gramotnosti. Zato přednášky týkající se práce se čtenáři a o literatuře se těší velkému zájmu knihovníků z celého kraje.

Pověřené knihovny pořádají poznávací zájezdy po zajímavých, často oceněných knihovnách v soutěži *Knihovna roku*. Na jaře pravidelně připravuje zájezd pro knihovníky také SKIP 10 (Svaz knihovníků a informačních pracovníků region 10 – Moravskoslezský a Olomoucký kraj).

Knihovníci se rádi setkávají

Knihovnice a knihovníci se rádi setkávají, předávají si zkušenosti, dělí se o radosti i strasti, s nimiž se potkávají. Vědecká knihovna v Olomouci pravidelně organizuje *Setkání knihovníků Olomouckého kraje*, kde je připraven program, ale i prostor k popovídání. Stalo se již tradicí, že se představí *Knihovna roku Olomouckého kraje*. Do zahraničních knihoven pak svým povídáním pozve RNDr. Lenka Prucková, častá účastnice zájezdů SKIP po zahraničních knihovnách.

Pravidelná setkávání pořádají také knihovníci z Prostějovska, kteří se sejdou vždy v jiné knihovně svého regionu. Místní knihovníci jim představí svou knihovnu a také to, co zajímavého se v ní děje, jaké akce pro své čtenáře připravují. Často se mezi knihovníky přijede podívat i starosta nebo starostka obce.

Ani SKIP 10 nezůstává pozadu a každoročně pořádá *Den knihovníků* se zajímavým programem. Na jeho organizaci se pravidelně střídají města

z Moravskoslezského a Olomouckého kraje. V roce 2011 SKIP 10 poprvé ocenil nejlepší knihovníky ve svých krajích. Cenu *Knihovnik Moravskoslezského kraje* převzala Helena Černá, do roku 2011 vedoucí Městské knihovny Vítkov, a cenu *Knihovnik Olomouckého kraje* získala Alena Holíková, dříve z Okresní knihovny Šumperk, nyní z Městské knihovny Libina.

Soutěž knihovna roku

Do této soutěže se každoročně hlásí velké množství knihoven z celého kraje. Velkou radost nám přineslo dva roky po sobě vítězství v celostátním kole a udělení státní ceny našim knihovnám. V roce 2008 to byla *Obecní knihovna v Pavlovicích*, kterou vede Dana Sklenářová a v roce 2009 *Obecní knihovna Protivanov* s Annou Dokoupilovou. Obě knihovnice odvedly ve své knihovně obrovský kus práce s maximálním nasazením.

Předávání ceny Knihovna roku knihovně v Pavlovicích u Přerova

Knihovna roku Olomouckého kraje bývá vyhlášována na předávání ocenění *Obec roku Olomouckého kraje*, vítěz získá diplom za vzorné vedení obecní knihovny, a také finanční odměnu, kterou věnuje Olomoucký kraj.

Knihovny a akce pro veřejnost

Každoročně narůstá počet akcí, které knihovny pořádají pro své čtenáře. Ať už jde o besedy, semináře, vzdělávání v práci s počítači, rukodělné dílničky. Velký prostor je věnován práci s dětmi a spolupráci se školami. Knihovny se pravidelně zapojují do celostátních akcí pořádaných SKIP, tradičně největší zájem je o Noc s Andersenem. Pravidelnou a velice zajímavou akcí je *Město čte knihu*, kterou pořádá Městská knihovna v Šumperku.

Foto archiv knihovny

Jihočeský architektonický trojúhelník

V rozpětí devíti měsíců se odehrály v jižních Čechách pro české knihovnictví málo vídané události. Od 1. 12. 2009 do 1. 9. 2010 byly v Jindřichově Hradci, Českých Budějovicích a Soběslavi otevřeny tři zcela nové knihovny. Které to byly? Fakultní v Jindřichově Hradci, akademická v Českých Budějovicích a městská v Soběslavi.

Zdařilá přístavba

Jako první z uvedené trojice zahájila činnost 1. prosince 2009 knihovna Fakulty managementu VŠE v Jindřichově Hradci. V tomto měsíci využili záhy po sametové revoluci nových podmínek – podařilo se zde založit jednu fakultu Jihočeské univerzity a jako malý doplněk její činnosti se začala formovat fakultní knihovna (1994–1998). Od roku 1998 přechází fakulta managementu a s ní i knihovna do správy Vysoké školy ekonomické v Praze.

Vzrůstající počet studentů a pedagogů i knihovnických jednotek na fakultě si nakonec vynutil radikální řešení situace – k budově fakulty byla přistavěna nová elipsovité prosklená část, vytvářející poutavé uliční průčelí do městské křižovatky. Knihovna se tak stala zajímavým, až symbolickým protějškem hrobky nejznámějšího jihočeského tiskaře Aloise Josefa Landfrase (1797–1875), dominanty zrušeného hřbitova, který leží na druhé straně křižovatky.

Přístavba má šest podlaží: suterénní parkoviště, první nadzemní podlaží s novým vstupem

Foto L. Kurka

do fakulty, ze kterého se po schodech nebo výtahem vstupuje i do knihovny, která má v dalších třech podlažích plochu 417 m², 415 m² a 361 m², a v posledním nadzemním podlaží je několik místností využívaných Centrem výpočetní techniky, někdy i knihovnou. Knihovně také zůstalo skladiště s plochou 162 m² v původní budově.

Přístavbu realizovala stavební společnost Hochtief podle projektu Ing. Milana Špuláka (byl také autorem projektu vnitřního zařízení). Přístavbou získala knihovna, jejíž činnost byla výrazně limitována nedostatečnými prostorami, téměř 1200 m². Celková cena stavby byla 114 mil. Kč. Celý prostor je monitorován deseti kamerami, výstupy z nich je možné v pracovní době sledovat na monitoru na výpůjčním pultě. Interiér dodala firma DS Interier Malšice.

Knihovnické a informační centrum, jak se knihovna úředně jmenuje, má ve fondu 34 000 svazků: 20 000 je ve volném výběru, zbytek je uložen v podzemním skladišti v původní bu-

Foto L. Kurka

dově. Volný výběr má jen pětipolicové regály 196 cm vysoké s nepřestavitelnými policemi, spodní police začíná už 2 cm nad podlahou (!). Vzhledem k mladé klientele je možné tyto jinak nevýhodné parametry jakž takž akceptovat.

Knihovnu navštěvuje cca 1300 čtenářů, kteří si v roce 2010 vypůjčili celkem 20 000 knihovnických jednotek. Ale důležitější jsou počty návštěvníků: ve zkušebním období zde napočítali v jednom okamžiku 80 uživatelů. Ti zde mají osm stanic s OPAC a Wi-Fi v celém prostoru,

58 klasických čtenářských pracovních míst, šest „pytlových“ relaxačních míst (velmi oblíbených a vyhledávaných), 36 čtenářských míst v sedmi týmových studovnách a 24 míst v učebně. Všechna místa mají zásuvku pro notebook. Píhou na kráse je neexistence individuálních studoven – studenti to řeší tak, že využívají volné studovny a zabírají je sami pro sebe.

Otevřeno je 54 hodin týdně, z toho provoz ve večerních hodinách zajišťují studenti, protože samy pracovnice fakultní knihovny (jsou jen tři!) by provoz nezvládly. Zhruba se dá říci, že zde najde pracovní místo každý desátý student či pedagog fakulty. Přístup má i jindřichohradecká veřejnost.

Zázemí není bohužel nijak velké a nemá ani samostatnou čajovou kuchyňku.

Sympatickou zvláštností, i když zatím málo využívanou, je půjčování tašek na knihy, aby je čtenáři nemuseli po knihovně nosit nepohodlně jen v ruce.

Hrad a knihovna

Odvážné rozhodnutí a zdařilý projekt předcházely na prvý pohled nepochopitelnému výsledku: městská knihovna v hradní zřícenině. Promiňte autorovi příspěvku tuto nadsázku, i když zase tak velká není.

Foto archiv knihovny

Ve městě Soběslavi stojí přes 600 let rožmberský hrad. Nejdříve skončila jeho šlechtická sláva, po smrti Petra Voka zde podle jeho závěti existovala škola, ještě později byl hrad využíván např. jako pivovar, až nakonec v 80. letech minulého století začal více chátrat a měnit se ve zříceninu. A hle... Po začátku 21. století v něm soběslavští občané dostali novou městskou knihovnu. Odvážné rozhodnutí využít hrad pro knihovnu patří starostovi Ing. Jindřichu Bláhovi a radě města, a nápad a projektové řešení, jak implantovat do středověku 21. století, náleží Ing. arch. Jaromíru Kročákovi. A protože dobře skončilo i hledání finančních prostředků, bylo možné 1. 9. 2010 otevřít v Soběslavi novou hradní – promiňte – městskou knihovnu. Otevření knihovny tak jen o pár měsíců předešlo rožmberský rok 2011, připomínající 400 let od smrti posledního Rožmberka Petra Voka, vladaře i nad soběslavským panstvím.

Hrad leží částečně obklopen dosud zachovaným příkopem v tiché ulici, ale nedaleko hlavního náměstí. Poloha je tedy vhodná pro čtenáře z celého města – mají do knihovny blízko.

Stavební řešení mne jako zájemce o hrady, zámky a tvrze přímo fascinuje. Umístění knihovny do hradního paláce ve skleněném kontejneru bez narušení středověké stavby je bez ztráty kytičky. Vždyť i nový vstup včetně osobního výtahu formou proskleného parkového průčelí středověkou stavbu narušuje jen minimálně. Plocha paláce ovšem limitovala i plochu knihovny. Ta činí i s vloženým patrem cca 800 m² a pro činnost knihovny téměř (viz dále) postačuje, zvlášť když ještě připočítáme letní terasu. Výhledově snad knihovna získá ještě velkou místnost v suterénu.

S interiérem to ale tak jednoznačné není. Už vstupní prostor s výpůjčním pultem těsně u dveří je poddimenzovaný (právě tak jako zázemí knihovny) a s nedostatkem místa se potýká i prostor pro akce. Pro ně je vymezen jeden stůl obklopený v případě potřeby až 18 židlemi, kvalitní programy však přitahují více účastníků, pro něž už zbývá jen přiléhající ulička. Řada z osmi čtenářských pracovních míst je skutečně zajímavá – čtenář sedí necelý metr (oddělen ovšem sklem) od středověkých hradních stěn.

Žádost o evropské peníze prognózovala pro knihovnu 35 000 svazků (dnes je jich tu 27 000,

Foto archiv knihovny

tzn. že při 7300 obyvatelích připadají asi čtyři svazky na obyvatele), a tomu musel odpovídat příslušný počet regálů. Tolik fondu však knihovna nepotřebuje, proto bude možné – až skončí moratorium Evropské unie, vyplývající z podmínek přidělené dotace – interiér pozměnit, resp. snížit počet regálů a navýšit místo pro účastníky akcí. Stavba získala z Regionálního operačního programu NUTS II. Jihozápad 36,2 mil. Kč, celkové náklady na rekonstrukci hradu pro knihovnu činily 44,5 mil. Kč.

Dodavatelem stavby byla místní firma Spilka a Říha, dodavatelem interiéru místní Truhlářství Novák.

Stavba soběslavské knihovny nezůstala v Jihočeském kraji nepovšimnuta. Dne 8. dubna 2011 získala titul Presta udělovaný prestižním stavbám kraje a navíc ještě cenu Inspira od jihočeského hejtmána Jiřího Zimoly. Vzápětí stavba získala další ocenění: v Grand Prix architektů 2011 dostala jedinou cenu v kategorii *Rekonstrukce*. Tato oficiální uznání, ale ještě více spontánní ohlas mezi soběslavskými obyvateli nezůstanou jistě bez následování dalšími městy a obcemi v Jihočeském kraji.

Nakonec o úspěchu knihovny nerozhodují tituly a ocenění, ale zájem občanů. Pravidlem je, že po implantaci knihovny do nových prostor narůstá výkonnost knihovny alespoň o 30 %.

Tohle však nevěděli Soběslavští. Výkonnost knihovny se totiž po otevření zvýšila PĚTINÁSObNĚ.

Největší, nejzdařilejší... nejen v jihočeském trojúhelníku

Tak se jeví Akademická knihovna Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, která na začátku roku 2010 nahradila malé fakultní knihovny včetně knihovny přírodovědecké fakulty, jež současně sloužila i Biologickému centru Akademie věd ČR. Takže Akademická knihovna je současně univerzitní knihovnou JČU i odbornou knihovnou Biologického centra AV ČR. Není to divné, když v některých českých univerzitních městech nechtějí některé fakulty sloučit svou knihovnu s velkou univerzitní knihovnou? Nestojí tento výsledek za povšimnutí i dalším centrům, kde se připravuje knihovna a kde lokální zájmy převažují nad myšlenkou centrální knihovny pro všechny obory, studenty, pedagogy, softwary, časopisy?

Ale zpět k budově Akademické knihovny. Stojí na začátku univerzitního kampusu jen několik minut vzdálená od Biologického centra AV. Respektuje snad až zbytečně ráz budov v univerzitním kampusu – prosklenou fasádou i výškou (má tři podlaží) včetně absence jejího označení. Budova totiž nenesá nápis KNIHOVNA, jen před ní stojí malá tabule s tímto označením.

Foto L. Kurka

Ale všechny výhrady skončí vstupem do budovy. Na jejím kraji je bistro, kde je stále plno (snad mělo být o něco větší?). Kdo chce postoupit do čtenářských prostor, musí projít s čipovou kartou turniketem nebo se domluvit v recepci, která je součástí tohoto kontrolního bodu. Pak už zvolí cestu výtahem, nebo po schodišti, aby se dostal do následujících dvou

podlaží. V přízemí je rovněž skryto cca 800 m² ve třech skladištích s kompaktními regály (pracovnice knihovny odhadují, že rezervní plochy budou stačit cca 50 let při doplňování nynějším tempem).

Foto L. Kurka

Doménou čtenářů je druhé a třetí podlaží (1. a 2. patro). Je zde přes 2500 m² plochy pro regály (je pokrytá červeným kobercem) s volným výběrem a pro čtenářská pracovní místa, šest studoven (celkem asi 500 m²), počítačovou studovnu (110 m²) a pět individuálních studoven (každá má 4 m²). Celkem knihovna nabízí 450 pracovních míst velmi vynalézavě uspořádaných: jednotlivě při jižní fasádě s výhledem na kampus, hnízdově při západní fasádě a u velkých stolů blíž k severní straně. Stručně se dá říci, že volný výběr je obklopen pracovními místy. Desítky míst ve volném výběru jsou osazeny počítači a k tomu ještě polohovatelnou lampičkou.

Knihovnické zázemí je dislokováno do druhého i třetího podlaží, technické prostory se nacházejí v prvním podlaží a zabírají plochu asi 200 m².

Knihovna je bezbariérově přístupná jak lidem (osobonákladní výtah), tak knihovnickým jednotkám (stolní výtah k výpůjčním pultům).

Cesta za vynikajícím výsledkem začala na přelomu tisíciletí prací na stavebním programu, na kterém se podílel rodinný tandem žen Landových (matka ředitelka, dcera asistentka ÚISK) a Marie Cihlová, i zkušenosti ze studijních cest po knihovnách obdobného typu u nás a v zahraničí. Budovu vyprojektoval ateliér A+U Design pod vedením Ing. arch. Dagmary Polcarové. Je třeba podotknout, že při projektování byly knihovnice rovnocenným partnerem projektantů a prosadily do projektu řadu funkčních prvků. Atelier A+U Design byl rovněž autorem projektu vnitřního zařízení. Budovu postavila firma Zlinstav, a. s., interiér dodala firma Šebek, kompaktní regály Promon a kancelářský nábytek Starkon.

Činnost knihovny dobře charakterizují její statistické výsledky: za 1. pololetí 2010 (prvé měsíce činnosti) knihovna zaregistrovala 52 439 návštěvníků, kteří si půjčili 46 048 knihovních jednotek, za 1. pololetí 2011 to už bylo 95 791 návštěvníků a 64 944 výpůjček. Samoobslužně si čtenáři půjčili ve stejných obdobích 2997 a 3268 knihovních jednotek, tedy 4,9 % a 5,0 %, což je poměrně málo. Knihovna má otevřeno od pondělí do soboty, celkem to je 68 hodin týdně.

Jižní Čechy dostaly v rozpětí devíti měsíců tři moderní knihovny. Sudte je nejen podle tohoto textu, ale i podle fotografií na třetí straně obálky.

LADISLAV KURKA # ladislav.kurka@mlp.cz

ČTENÁŘ BYL U TOHO

Na snímku Ondřeje Černého (zleva) ředitel MKP Tomáš Řehák, autor knihy a Vít Richter, předseda SKIP ČR

Milou a příjemnou společenskou událostí se stal křest knihy Ladislava Kurky *Architektura knihoven*, který připravila Městská knihovna v Praze na páteční odpoledne 25. listopadu 2011. První část setkání se odehrála ve foyeru Ústřední knihovny na Mariánském náměstí u pamětní desky připomínající roky 1996–1997, kdy se uskutečnila generální rekonstrukce budovy, na jejíž přípravě a průběhu se L. Kurka velkou měrou podílel. A kdo očekával, že se kniha pokřtí tradičně kapkami nějakého jiskřivého moku, mohl být zaskočen. I když vtip a kreativitu posypat knihu červenou cihelnou drtí nelze režii a aktérům upřít (viz foto).

—OVA—

Cesta k podpoře čtenářství vede Moravou

Knihovna Jiřího Mahena v Brně se v roce 2009 stala základnou pro nově vzniklé metodické pracoviště zaměřené na podporu čtenářství dětí a mládeže. Ve svých aktivitách se snaží vytvořit silnou platformu pro pedagogy, knihovníky i samotné žáky, a to jak přípravou besed s autory knih a odborníky na různá témata, tak pořádáním seminářů zaměřených na zpřístupnění zajímavých literárních žánrů pro děti a mládež.

O tom, že je to potřeba, svědčí každodenní praxe v knihovně, kdy máme možnost potkat se s mladými pedagogy, kteří na otázku, jak může knihovna vzdělávat, uvádějí, že její vzdělávací funkce je naplněna tím, že zprostředkovává fondy, které si uživatelé mohou půjčit...

Proto cokoli, co může ukázat pedagogům, že to tak není, a že nabídka služeb knihoven je mnohem širší a může jim pomoci se nejen zorientovat v široké knižní nabídce, ale i v problematických tématech literatury, je přínosem. Důkazem je i samotné založení Centra dětského čtenářství. Za tři roky od svého vzniku se etablovalo na poli podpory čtenářství a stalo se partnerem pro vzdělávací aktivity nejen ve směru k pedagogům a žákům, ale i knihovníkům. Během roku pořádá vždy několik zajímavých seminářů zaměřených na podporu čtenářství, ale i aktivity pro samotné žáky, např. cizojazyčné čtení, besedy o bezpečnosti na internetu, problematice autorského zákona a další.

Pedagogům je určena podpora nejen prostřednictvím seminářů, ale také webu Centra dětského čtenářství na adrese <http://www.kjm.cz/centrum-detskeho-ctenarstvi>. Zde si mohou najít zajímavé knižní tipy pro své žáky k jednotlivým školním předmětům nebo podle věku žáků, odkazy na výročí slavných osobností či podněty pro práci s konkrétními tituly literatury pro děti a mládež, které vznikly v rámci předmětu *Podpora čtenářství* v Kabinetu infor-

mačních studií a knihovnictví Filozofické fakulty Masarykovy univerzity, kde probíhá jeho výuka každý podzimní semestr.

Součástí činnosti Centra je také prezentace aktivit SKIP KDK studentům některých kateder Pedagogické a Filozofické fakulty Masarykovy univerzity. Ti mají také možnost absolvovat v knihovně předmět *Práce s dětským čtenářem*, v rámci kterého připravují a realizují besedu s žáky. Mají tak příležitost seznámit se blíže s nabídkou knihovny a jejím prostředím. Díky zpětným vazbám, které jim pracovníci Centra i samotní pedagogové zvolených škol poskytují, si sami uvědomují, jak jim knihovny mohou být nápomocné v jejich pedagogické praxi.

Seminář Literatura pro děti a mládež ve filmu, ukázka z básně *Svatební košile*

Centrum dětského čtenářství se také zapojilo do projektu *Už jsem čtenář – Knížka pro první náčta*, čímž rozšířilo stávající projekt Knihovny Jiřího Mahena v Brně *Poprvé do školy – Poprvé do knihovny*. V rámci něj probíhá celoroční systematická spolupráce s pedagogy místních základních škol. Žáci mají možnost pravidelně sdílet své zkušenosti s prvními knížkami s *Královnou knih* a zároveň od ní získat doporučení na další tituly, které jsou pro ně vhodné. Na tyto aktivity navazuje cyklus besed pro žáky druhých tříd, který je zaměřený na představení českých autorů a pro žáky třetích tříd o autorech světových.

Tradiční velkou akcí je dubnový seminář, který ve svém názvu nese zkratku Centra dětského čtenářství (CDC) *Chceme dětem číst*.

Každoročně jej věnujeme přiblížení některé zajímavé národní literatury. V uplynulých třech letech jsme posluchačům semináře představili postupně francouzskou a polskou literaturu pro děti a mládež a jejich autory. Vždy bylo možné se také setkat s kolegy z knihoven dané oblasti a vyměnit si zkušenosti z oboru.

V roce 2011 přivítala knihovna pracovníky Bibliotéky Raczyńskich z Poznań, kteří představili aktivity své knihovny směrem k dětem, mládeži i celým rodinám. V rámci programu bylo možné zhlédnout vizualizaci nové budovy, která se pro knihovnu chystá, a zaměřit se na trendy, jež budou při rekonstrukci stávající budovy důležité – fondy a služby. Bylo velmi zajímavé seznámit se s fungováním knihovny a podmínkami, ve kterých celá nabídka vzniká a probíhá.

Seminář Literatura pro děti a mládež ve filmu, beseda Deník Anny Frankové

Príspevek doplnila Ing. Libuše Nivnická, ředitelka Knihovny Jiřího Mahena, která prezentovala zajímavé příklady architektonických řešení a nabídky služeb v zahraničních knihovnách. Jako návrat k polské literatuře pro děti a mládež následoval referát Bc. M. Jonasové, ve kterém shrnula polské autory knih, jež vyšly v českém překladu za posledních 20 let. Mezi nejznámější patří v současné době autor detektivních příběhů Zbigniew Nienacki se sérií příběhů s názvem *Pan Auták*. Toho mohou znát české děti také z koprodukčního československo-polského filmu *Pražské tajemství* (režiséra Kazimierza Tarnase, 1988). Její teoretický příspěvek vhodně doplnila Bc. Helena Selucká ukázkou besedy na téma *Gapiszon*. Jedná se o nejslavnější polskou komiksovou postavku od Bohdana Butenka, který v roce 2011 oslavil 80. narozeniny.

Druhý den vystoupil Mgr. Radek Malý a představil současnou českou produkci literatury pro

děti a mládež, kterou doplnila ukáзка student-ských projektů na podporu čtenářství zpracovaných na základě knih *Čínské pohádky*, *Houbeles Pictus* P. Maděry, *Prahou kráčí lev* A. Ježkové. Všechny programy vznikly v rámci výuky předmětu *Podpora čtenářství* v Kabinetu informačních studií a knihovnictví na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity.

Na tento seminář navázaly v roce 2011 ještě dva další. První byl věnován tématu *Handicap v literatuře* a jeho lektori pracovali s tímto námětem různě. Bylo možné vyslechnout si příspěvek PhDr. Mileny Šubrtové z Pedagogické fakulty MU, která shrnula knihy českých autorů, jež se věnují této problematice a píše pro děti a mládež. Mezi nimi můžete najít např. titul E. Bernardinové *Ahoj, bráško!* a I. Procházkové *Pět minut před večeří*, ale i další.

Dále byly představeny současné projekty zaměřené směrem k uživatelům (čtenářům) se specifickými potřebami: projekt *Ruku v ruce*, *Bibliohelp* a *Bezbariérová knihovna.cz*. Závěr semináře byl věnován „handicapům“ v méně tradičním smyslu, tedy tomu, co nám všem brání využívat moderní technologie v knihovnách a problematice autorského zákona (prostřednictvím projektu *Nástroje.knihovna.cz* a *Autorské právo.knihovna.cz*).

Další odborné akce se věnovaly tématům, která nepatří v českých knihovnách mezi nejběžnější. První seminář nesl název *Byl pozdní večer...* a byl ukázkou praktických příkladů, jak se v českých knihovnách pracuje s poezií. Uvedla jej svým vystoupením doc. PhDr. Alena Blažejovská, redaktorka Literárně-dramatické redakce Českého rozhlasu Brno, vyučující v ateliéru Rozhlasová a televizní dramaturgie a scenáristika na Divadelní fakultě JAMU. Představila netradiční pohled na poezii v rozhlase, který může být zajímavým zdrojem inspirace pro knihovnickou práci.

Poslední seminář roku 2011 proběhl v říjnu a věnoval se problematice literatury pro děti a mládež ve filmu. Tedy otázkám, zda-li je čtenářství ohroženo prostředky masové komunikace, nebo mohou-li tyto prostředky čtenářství naopak pomoci. Cílem nebylo odpovědět na tuto otázku, ale nechat každého posluchače, aby si odpověděl sám. Příspěvky byly zaměřené na téma filmové adaptace českých pohádek

Knihovny a mediální svět – workshop nástroje.knihovna.cz

vs. pohádky autorské, příklady zajímavé animované tvorby, která dosahuje kvalitních literárních hodnot, zajímavě zfilmované tituly a také ukázkou besed, ve kterých jsou zdůrazněna filmová zpracování slavných děl literatury pro děti a mládež (J. Verne, J. Rowlingová) nebo jejichž důležitou součástí jsou filmové ukázkou (A. Franková, soutěž Videostop).

Autorka tohoto článku, vedoucí Dětské knihovny Knihovny Jiřího Mahena v Brně, se v dubnu 2011 stala předsedkyní regionálního Klubka Klubu dětských knihoven SKIP. A i přesto, že vznikaly obavy, že se budou aktivity Centra dětského čtenářství a Klubka překrývat, ukázalo se, že tomu tak není a vzájemně se doplňují.

Ve spolupráci s Moravskou zemskou knihovnou v Brně a Centrem dětského čtenářství KJM proběhly v roce 2011 dva semináře, které vycházely z potřeb pracovníků regionu. Kromě nich se konaly tři pracovní porady, kde byly vytyčeny náměty na práci Klubka pro rok 2011 a 2012, a na konci června 2011 také netradiční pracovní setkání *Proti letní únavě*, které se inspirovalo myšlenkou Noci s Andersenem a zároveň těžilo z klidnějšího režimu knihoven na konci školního roku. Vstupenkou na toto setkání byla představení vlastních zajímavých besed a sdílení jejich obsahu s ostatními. Přesto, že řada knihovnic přijela v pátek unavena, sdílení zkušeností nám vydrželo až do brzkých ranních hodin.

Oba semináře, které Klubko v roce 2011 zajišťovalo, proběhly v Knihovně Jiřího Mahena. Brno tedy přivítalo v září seminář *Knihovny a mediální svět*, který byl věnován využívání audiovizuálních ukázek v různých programech a besedách a otázkám, jež tyto „ukázkou“ přinášejí, tedy autorsko-právní problematice, která se váže k práci knihovnic v dětských odděleních,

ale je přenositelná i na práci v celé knihovně, např. co všechno a jak můžeme stáhnout z internetu, kde nahlásit autorské čtení apod.

Součástí byla opět praktická ukáзка besed prostřednictvím prezentací v programu PowerPoint, který knihovnice často využívají. Pro začátečníky v této oblasti byly připraveny tři tematické praktické workshopy, na kterých si účastníci mohli vyzkoušet práci s MS PowerPointem, s vyhledávačem Google a různé softwarové nástroje dostupné na internetu. Druhý den byl věnován lekcím zaměřeným na rozvíjení informační gramotnosti v knihovnách a zprostředkovaně také představení workshopu k tvorbě digitálních příběhů.

Druhý seminář proběhl v polovině listopadu a zabýval se vymezením širokého literárního spektra práce v dětských odděleních, jak značil jeho samotný název *Od prvního čtení k fantasy světům*. První den se lektori zaměřili na problematiku počátků dovednosti čtení u žáků, ukázkou poutavých besed pro tuto cílovou skupinu a typy na zajímavé tituly pro začínající čtenáře. Součástí byla také diskuse *tematické kufříky v knihovnách*, která přinesla mnoho zajímavých poznatků o tom, jak tyto nové služby jednotlivé knihovny nabízejí a jak jsou využívány. Diskuse měla velký ohlas a motivovala některé posluchačky k tomu, aby se o ně začaly více zajímat.

Další den semináře byl zaměřený na druhou stranu čtenářského zájmu uživatelů dětských oddělení, a to fantasy a sci-fi literaturu. Lektory byli samotní tvůrci a vydavatelé těchto literárních žánrů a ve svých příspěvcích se věnovali nejen vymezení daných žánrů a jejich podskupin, ale i tipům na zajímavé knižní tituly, které by neměly v knihovnách chybět. Teoretické příspěvky doplnila prezentace Míly Lince, jež představil workshopy na téma fantasy a sci-fi literatura z pohledu tvůrců, které realizuje v Městské knihovně v Praze. V budoucnosti plánujeme v seminářích na toto téma pokračovat.

Proto lze také říci, že si aktivity Centra dětského čtenářství a Klubu dětských knihoven nekonkurují, ale společně vytvářejí směr, který nás přibližuje ke čtenářství. A to čtenářství našich dětí, uživatelů, ale i nás samotných. Nikdy přece není pozdě vydat se po neprobádaných cestách literatury pro děti a mládež.

HELENA SELUCKÁ detske@kjm.cz

Foto archiv knihovny

1. 2. 1882 – tedy před 130 lety se narodila česká spisovatelka a komunistická novinářka **Marie Majerová** (†1967), autorka románů *Panenvství, Náměstí republiky, Přehrada, Siréna* či *Haviřská balada*.

1. 2. 1927 – tedy před 85 lety se narodil americký básník **Galway Kinnell**, držitel Pulitzerovy a Národní knižní ceny; česky vyšly knižně výběry z jeho básní *Věci, o kterých nemluví* a *Proč litovat?*

2. 2. 1882 – tedy před 130 lety se narodil irský spisovatel **James Joyce** (†1941), vedle Prousta, Musila, Brocha, Kafky či Woolfové přední tvůrce moderní prózy 20. století, autor básní *Komorní hudba* a hry *Vyhnaní*, povídek *Dubliňané* a románů *Portrét umělce v jinošských letech, Odysseus a Finnegans Wake*.

2. 2. 1942 – tedy před 70 lety zemřel **Daniil Charms** (*1905), ruský surrealistický spisovatel, básník a dramatik, pronásledovaný komunistickým režimem; v srpnu 1941 byl zatčen a vězněn na psychiatrickém oddělení leningradského vězení, kde za neznámých okolností zemřel (zřejmě hladu v době blokády Leningradu); česky vyšla např. kniha povídek *Čtyřnohá vrána a nové taškařice*.

3. 2. 1887 – tedy před 125 lety se narodil rakouský expresionistický básník **Georg Trakl** (†1914); český výběr vyšel pod titulem *Básně*.

3. 2. 1947 – tedy před 65 lety se narodil americký spisovatel **Paul Auster**, autor románů *Newyorská trilogie, Vynález samoty, Leviatan, Mr. Vertigo, Kniha iluzí, Brooklynské panoptikum, Muž ve tmě* či *Toulky skriptoriumem*, které vyšly i v češtině.

5. 2. 1937 – tedy před 75 lety zemřela **Lou Andreas-Salomé** (*1861), rusko-německá spisovatelka a psychologka, přítelkyně F. Nietzscheho a R. M. Rilka, o nichž napsala i česky vydané knihy *Friedrich Nietzsche ve svých dílech* a *Rainer Maria Rilke*; česky vyšly též paměti *Ohlédnutí...*; od roku 1911 studovala psychoanalýzu u S. Freuda a později vedla úspěšnou vlastní praxi.

5. 2. 1972 – tedy před 40 lety zemřela americká modernistická básnička **Marianne Mooreová** (*1887); za *Sebrané dílo* z roku 1951 obdržela Pulitzerovu, Národní knižní a Bollingenovu cenu; na české knižní vydání této významné básničky stále čekáme.

7. 2. 1812 – tedy před 200 lety se narodil anglický spisovatel **Charles Dickens** (†1870), autor

proslulých románů *Kronika Pickwickova klubu, Oliver Twist, David Copperfield, Ponurý dům, Malá Dorritka* nebo *Nadějně vyhlídka*, které byly mnohokrát zfilmovány.

7. 2. 1922 – tedy před 90 lety se narodil jeden z nejvýznamnějších českých básníků druhé poloviny 20. století **Jan Skácel** (†1989), autor sbírek *Co zbylo*

z anděla, Hodina mezi psem a vlkem, Smuténka, Metličky, Chyba broskví, Dávné prosa, Odlévání do ztraceného vosku, Kdo pije potmě víno a dalších.

10. 2. 1837 – tedy před 175 lety zemřel na následky zranění v souboji největší ruský básník, prozaik a dramatik **Alexandr Sergejevič Puškin** (*1799), autor veršovaného románu *Evžen Oněgin*, dramatu *Boris Godunov*, povídek *Piková dáma* a *Kapitánská dcerka* a mnoha básní, poem, pohádek a dalších děl.

16. 2. 1907 – tedy před 105 lety zemřel italský básník **Giosuè Carducci** (*1835), nositel Nobelovy ceny za literaturu (1906); česky např. výběr *Hrozny v sloupoví*.

16. 2. 1932 – tedy před 80 lety se narodil autor populárních knížek pro děti a mládež a dívčích románů **Stanislav Rudolf**; zfilmovány byly např. známé knihy *Metráček* a *Kopretiny pro zámeckou paní*; psal i pro dospělě (např. taktéž zfilmovaná novela *Operace mé dcery*).

16. 2. 1992 – tedy před 20 lety zemřela anglická spisovatelka **Angela Carterová** (*1940), autorka feministicky laděných magicko-realistických románů a povídek; česky např. *Krvavá komnata* a *jiné povídky, Noci v cirkuse, Vášeň nové Evy, Moudré děti, Magické hračkářství* nebo *Černá Venuše*.

19. 2. 1837 – tedy před 175 lety zemřel **Georg Büchner** (*1813), který i přes svůj krátký život a jen několik málo děl, která stihl napsat (dramata *Vojcek* a *Dantonova smrt* a veselohra *Leonce a Lena* či povídka *Lenz*), patří k nejvýznamnějším německým spisovatelům; na jeho počest se od roku 1923 uděluje nejdůležitější německá literární cena – Georg-Büchner-Preis.

19. 2. 1917 – tedy před 95 lety se narodila americká jižanská spisovatelka **Carson McCullersová** (†1967), autorka románu *Srdce je osamělý lovec* a dalších.

19. 2. 1952 – tedy před 60 lety zemřel norský spisovatel **Knut Hamsun** (*1859), nositel Nobelovy ceny za literaturu (1920), autor románů *Hlad, Mystérie, Pan, Viktorie, Matka země, Poslední kapitola, Tuláci* a mnoha dalších; za druhé světové války podporoval pronacistický režim norského kolaboranta Quislinga, čímž se velmi zkompromitoval a po válce byl umístěn do psychiatrické léčebny a pak do domova důchodců; v procesu byl za kolaboraci nakonec odsouzen jen k pokutě; toto vše sám popsal s nadhledem a sebereflexí v knize *Po zarostlých stezkách*; do češtiny byl hojně překládán už od konce 19. století.

19. 2. 1952 – tedy před 60 lety se narodil japonský spisovatel **Rjú Murakami**, z jehož díla vyšly zatím česky romány *V polévce miso, Čáry a Neko-nejná, téměř průzračná modř*.

20. 2. 1977 – tedy před 35 lety zemřela česká spisovatelka **Jarmila Glazarová** (*1901), mj. autorka románu *Vlčí jáma*, úspěšně zfilmovaného J. Krejčíkem; na přelomu 40. a 50. let aktivně vystupovala při stalinistických procesech a v kampaních s nimi spojených (např. podporovala trest smrti pro M. Horákovou), nad čímž vyjádřila na sjezdu spisovatelů v roce 1968 lítost.

21. 2. 1902 – tedy před 110 lety zemřel český lékař, cestovatel, kartograf a etnograf **Emil Holub** (*1847).

21. 2. 1912 – tedy před 100 lety se narodil francouzský spisovatel **Pierre Boule** (†1994), autor slavných (a zfilmovaných) románů *Most přes řeku Kwai* a *Planeta opic*.

23. 2. 1942 – tedy před 70 lety dobrovolně ukončil v brazilském exilu svůj život **Stefan Zweig** (*1881), rakouský prozaik, esejista, básník a překladatel, autor románů a novel *Netrpělivost srdce, Amok, Zmatení citů, Šachová novela, Opojení z proměny, Léčení duchem*, autobiografie *Svět včerejška* a mnoha četivých životopisů, např. *Marie Stuartovna, Marie Antoinetta, Balzac* aj.; pro R. Strausse napsal libreto k operě *Mičenlivá žena*.

25. 2. 1707 – tedy před 305 lety se narodil italský dramatik **Carlo Goldoni** (†6. 2. 1793), autor mnoha komedií, z nichž nejslavnější je *Sluha dvou pánů* (současná inscenace v Národním divadle v Praze, uváděná od r. 1994, je nejhranější v historii tohoto divadla – dosud přes 470 repríz); podle hry *Mirandolina* napsal operu Bohuslav Martinů.

25. 2. 1842 – tedy před 170 lety se narodil německý spisovatel **Karl May** (†1912), autor populárních dobrodružných románů o indiánském náčelníkovi Vínnetouovi a zálesáku Old Shatterhandovi, podle nichž vznikla řada filmů.

25. 2. 1917 – tedy před 95 lety se narodil britský spisovatel, jazykovědec a skladatel **Anthony Burgess** (†1993), autor románu *Mechanický pomeranč*, proslaveného kontroverzním filmem S. Kubricka; z autorova rozsáhlého díla vyšel česky už jen román o Shakespearovi *Všechno, jen slunce* a orwellovský esej-román *1985*.

26. 2. 1802 – tedy před 210 lety se narodil francouzský prozaik, básník, dramatik, esejista a politik **Victor Hugo** (†1885), přední představitel romantismu, autor rozsáhlého díla; k nejznámějším patří romány *Chrám Matky Boží v Paříži, Bídníci, Devadesát tři a Dělníci moře*; jeho díla byla mnohokrát zfilmována nebo se stala námětem oper (např. G. Verdiho) či muzikálů (např. *Les Misérables*).

27. 2. 1807 – tedy před 205 lety se narodil americký básník **Henry Wadsworth Longfellow** (†1882), autor eposu *Piseň o Hiawathovi* nebo prvního amerického překladu Dantovy *Božské komedie*.

27. 2. 1902 – tedy před 110 lety se narodil americký spisovatel **John Steinbeck** (†1968), nositel Nobelovy ceny za literaturu (1962), autor novely *O myších a lidech* a románů *Pláň Tortilla, Hrozny hněvu* (Pulitzerova cena 1940), *Byla kdysi válka, Na plechárně, Na východ od ráje* či *Zima úzkosti*.

27. 2. 1907 – tedy před 105 lety se narodil český spisovatel **Bohumil Říha** (†1987), autor mnoha knih pro děti (např. *Honzíkova cesta*), románu *Doktor Meluzin* (zfilmoval F. Vlášil pod názvem *Dým bramborové natě*) nebo trilogie o vládě Jiřího z Poděbrad *Přede mnou poklekni, Čekání na krále, A zbyl jen meč*.

27. 2. 1912 – tedy před 100 lety se narodil britský spisovatel **Lawrence Durrell** (†1990), z jehož díla vyšly česky románová tetralogie *Alexandrijský kvartet*, romány *Temný labyrint* a *Monsieur aneb Kniže temnot* (1. díl *Avignonského kvintetu*) a cestopis *Setkání s mořskou Venuší*.

Portréty archiv autora

Z knihoven...

Extraligoví hokejisté v luhačovické knihovně

Ve čtvrtek 1. prosince 2011 jsme v Městské knihovně v Luhačovicích mohli přivítat netradiční hosty – čtyři členy extraligového hokejového týmu PSG Zlín. Jakub Sedláček, Petr Zámorský, Roman Vlach a Petr Holík se přilili podělit se svými zážitky a zkušenostmi z ledové plochy i hokejového zákulisi. Přišli se za nimi podívat fanoušci všech věkových kategorií a zejména u starších dětí měli hokejisté obrovský úspěch.

Hráči v pohodě a bezprostředně odpovídali na všemožné otázky a bylo vidět, že nejen fanoušci, ale i oni sami se velmi dobře bavili. Přítomní kluci byli nadšeni z výstroje, kterou si mohli na sobě vyzkoušet, otázka stíhala otázku a dvě hodiny uběhly jako voda. Fanoušci se díky ochotě přítomných hráčů mohli vyfotit spolu se svými idoly a všichni si odnášeli kromě zážitku i plakáty s autogramy sportovců. Díky příjemným hokejistům a nadše-

ným hokejovým fandům se nám podařila pěkná akce se spontánní atmosférou. Velké poděkování patří Mgr. Patriku Kamasovi – jednateli a členu prezidia klubu a Oldřichu Šolcovi – sekretáři klubu a vedoucímu mužstva, bez nichž by toto setkání nemohlo vzniknout.

Jak je vidět, knihovna může být místem pro společenská setkávání lidí s různými zájmy a koníčky.

MILANA MIKULCOVÁ

Adventní jarmark v Klementinu

Ve čtvrtek 1. 12. 2011 proběhl pod záštitou Klubu tvořivých knihovníků (SKIP ČR) a Národní knihovny ČR adventní jarmark na Révovém nádvoří v Klementinu. Za redakci jsme vám slíbili malé ohlédnutí. A i když jsou již vánoční svátky za námi, určitě tato první akce klubu nebyla tou poslední...

Stránky klubu jsou www.skipcr.cz/odborne-organy/klub-tvorivych-knihovniku/.

Text a foto LENKA ŠIMKOVÁ

KLUB
TVOŘIVÝCH
KNIHOVNÍKŮ

Údaje o počtu obyvatel byly čerpány z portálu Veřejná správa online – <http://mesta.obce.cz>

HODICE / 795 obyv., okres Jihlava

Znovuotevření obecní knihovny v Hodicích proběhne ve čtvrtek 10. listopadu v anglickém stylu. Čtenáři si budou moci vypít čaj nebo kávu o páté. Je připraven kulturní program, anketa a výtvarná soutěž pro děti o ceny. Součástí programu bude také výprodej vyřazených knih a časopisů za symbolické ceny.

Jihlavské listy, 8. 11. 2011

CHEB / 31 931 obyv.

Další noc se známou osobností si mohou užít návštěvníci chebské městské knihovny. Tentokrát dorazí Johann Wolfgang Goethe. Noc s historickou osobností, jak se akce jmenuje, se uskuteční dnes od 19 do 24 hodin. Na začátek je naplánován program *Krajina Chebska jako scéna Goethova díla*. Výzdobu na téma *Faust a Markétka* zajistí výtvarné oddělení Základní umělecké školy. Návštěvníci se mohou těšit na ukázky literární i filmové, i noční prohlídku knihovny s překvapením.

Chebský deník, 11. 11. 2011

JAROSLAVICE / 1257 obyv., okres Znojmo

Na čtení a besedu se spisovatelem Jiřím Svobodou se mohou těšit lidé v Jaroslavicích. Autor přečte několik ukávek ze svých knížek, např. *Nejkrásnější pověsti z jižní Moravy, Moravského krasu a okolí, O znojemské věži* a další. Beseda se uskuteční ve středu 16. listopadu od 10 hodin v Obecní knihovně v Jaroslavicích.

Znojemský deník, 14. 11. 2011

LIPNÍK NAD BEČVOU / 8556 obyv., okres Přerov

Program pro děti chystá Městská knihovna v Lipníku nad Bečvou. Na Den pro dětskou knihu 26. listopadu si pozvala zajímavého hosta. V programu Romana Prokeše *Malá tiskařská dílna* si návštěvníci vyzkoušejí, jak pracují tiskaři a zjistí, jak se vyrábějí knihy. Akce začíná v 16 hodin v Domečku.

Týdeník Nové Přerovsko, 25. 11. 2011

LULEČ / 811 obyv., okres Vyškov

Registrace do obecní knihovny v Lulči bude znovu zdarma. Rozhodli o tom na posledním zasedání zastupitelé. Poplatek sto korun pro čtenáře na rok, který schválili na jaře, se tak ruší. Ke schválení poplatku se původně zastupitelé rozhodli, protože obec hradí náklady na provoz knihovny sama. Situace se však změnila po konzultaci s knihovnicí a anketě mezi lidmi z obce. Ukázalo se, že by to bylo spíš kontraproduktivní.

Výzkovské listy, 18. 11. 2011

PLASY / 2590 obyv., okres Plzeň-sever

Neděle 30. října 2011 patřila v Plasích čarodějům a čarodějnicím. Městská knihovna spolu s DDM Radovánek pořádala II. ročník akce *Cesta za čarodějnickou knihou*. Strašidla procházela trasu osvětlenou svíčkami a lampiony z Velké louky až do zimního rektáře plaského kláštera a plnila rozmanité úkoly. Na konci cesty se děti zapisovaly do kouzelné knihy.

Plzeňský deník – jih, 1. 11. 2011

PUCLICE / 325 obyv., okres Domažlice

Herní odpoledne v knihovně na puclické tvrzi pořádá v sobotu 12. listopadu ve 14 hodin Obecní knihovna Puclice ve spolupráci s tamním obecním úřadem a herním klubem Maxík. Návštěvníci si mohou zahrát stolní hry pro malé i velké, prohlédnout si tvrz s výkladem, společně si něco přečíst a namalovat a po setmění pak vypustit do vzduchu lampiony štěstí.

Domažlický deník, 11. 11. 2011

SBĚŘ / 254 obyv., okres Jičín

Místní knihovna sídlí v budově obecního úřadu, kde má vyčleněnou samostatnou místnost. Zařízení plní funkci informačního a kulturního centra v obci. Na výběr je zde přes 400 svazků vlastního knižního fondu, který je doplňován o novější knihy z výměnného souboru Knihovny Václava Čtvrťka v Jičíně. Ty jsou sem dováženy pravidelně dvakrát ročně, vždy na jaře a na podzim. Obyvatelstvo je o tom následně informováno prostřednictvím místního rozhlasu.

Jičínský deník, 9. 11. 2011

ÚSTÍ NAD ORLICÍ / 15 268 obyv.

Městská knihovna pozvala děvčata na *Hororovou noc*. Na počest 141. výročí úmrtí Karla Jaromíra Erbena se zde v pátek od 19.19 hodin uskuteční přespávací akce pro odvážné slečny ve věku 13 až 19 let. Sedmého listopadu také uplynulo 200 let od narození tohoto významného básníka, spisovatele a historika, proto je letos tento měsíc výjimečně bohatý na různorodé akce věnované právě Erbenovi.

Orlický deník, 23. 11. 2011

VAMBERK / 4771 obyv., okres Rychnov nad Kněžnou

Již páté setkání s tajemnem se uskuteční v Městské knihovně Vamberk. Akce nese název *Keltská noc aneb „duchů se nebojíme“...?* Mladší čtenáři se tak večer 4. listopadu vydají na výlet za našimi předky z dávných dob, kdy statečnost a odvaha zdobila srdce čestných Keltů.

Jičínský deník: Východní Čechy, 3. 11. 2011

DOTAZ: Pořádají se na Novém Zélandu nějaké oborové konference, které se tematicky věnují knihovnám, archivům a muzeím?

ODPOVĚĎ: Děkuji za velice dobrou a hlavně časově příhodnou otázku, neboť právě poslední listopadový týden jsem se zúčastnil konference s názvem *National Digital Forum 2011*, která se svým zaměřením a skladbou přednášejících věnuje právě knihovnám, archivům, muzeím, galeriím a všem státním i soukromým či nevýdělečným institucím spravujícím novozélandské on-line informační zdroje. Desátý jubilejní ročník se pořádá v hlavním městě Wellingtonu a účast publika byla opět poměrně vysoká.

Hlavními přednášejícími byli Michael Lascarides, pracující jako Senior manažer pro webové iniciativy ve veřejné knihovně New York, který hovořil o aktuálních projektech jeho knihovny, dále dr. Elisabeth Niggemannová, jež publiku prezentovala evropský projekt Europeana a dr. Mitchell Whitelaw z University of Canberra, který se věnoval problematice vizualizace dat. Myslím, že právě tato konference je důležitou součástí novozélandské kultury zpřístupňování on-line zdrojů a porovnání kvality informací a trendů se zbytkem světa. Nebudu zde popisovat jednotlivé přednášky, ale je zjevné, že současné informační trendy se pohybují v těchto myšlenkových proudech: Buďte (institute) hrdé na svá data, veřejnosti se líbí, i když nejsou perfektní; zkvalitňujte vizuální rozhraní, ukažte uživatelům vše, co máte, tvořte mobilní aplikace, sdílejte svá data se širokou veřejností (formou veřejných API a Open sources). Účast a zviditelnění institucí prostřednictvím sociálních médií jsou dnes nikoli volbou, ale nezbytností.

DOTAZ: Myslíte si, že by knihovny měly utvářet konsorcia za účelem zkvalitnění svých informačních zdrojů?

ODPOVĚĎ: Odpovědět objektivně na tuto otázku by překročilo prostor, který mám vyhrazený na své příspěvky. Můj pohled na tuto oblast se za posledních pět let, co pracuji v novozélandské knihovně, poměrně změnil, a to z několika důvodů. Myslím, že účast v konsorciu je výhodná pouze pro ty zdejší knihovny, které jsou buď malé a mají nízkou čtenářskou základnu, nebo pro ty, které nedisponují technickým (IT) personálem a vybavením hardwarem, na němž mohou knihovny provozovat své databáze a informační zdroje. Výhodnost konsorcia a jeho finanční stránka je spornou záležitostí. Slyšel jsem o několika případech, kdy se knihovna s konsorciem rozloučila, protože účast v něm byla příliš finančně náročná. To, že vstup do něj může mít velký vliv na kvalitu zprostředkovaných informací konečnému uživateli, jsme si ověřili zde v nelsonské veřejné knihovně v posledních týdnech, kdy se zprovoznil centralizovaný systém projektu *Kōtui* (psal jsem o něm ve *Čtenáři* č. 10/2011, s. 378). Obecně platí, že to, co vidí uživatelé knihovny, je především kvalitní prezentace dat prostřednictvím veřejného katalogu, nezajímá je kvalita zpracování v dalších, pro ně neviditelných modulech, jako jsou katalogizace, akvizice atd. Realitou zatím je, že hledání v novém veřejném katalogu je pro naše uživatele hodně rozpačité a často spíše utrpením. Zdá se, že projektový tým odpovědný za implementaci kvalitního katalogu situaci poněkud podcenil, a to především jeho funkční záležitosti. Úspěšnost knihovny je její uživatelskou základnou posuzována tím, co dokáže vyprodukovat pro konečného uživatele (zdařilé uživatelské rozhraní, jednoduchost vyhledávání) – kvalita dat, která se nacházejí v databázích, může být jakkoli dobrá, ale pokud není prezentována očekávaným způsobem, dochází k rozčarování uživatele. Osobně se domnívám, že provoz „akademického“ katalogu, který dokáže prohledat většinu on-line databází knihovny, je sice pěkná věc, ale pro běžného uživatele veřejné knihovny, který chce zjistit, zdali jeho kniha, časopis či DVD je k dispozici, je v podstatě nezajímavý. To je případ místního „experimentu“ v podání zatím nepodařeného mixu EBSCO EDS a E-Library od SirsiDynix.

DO ČÍSLA PŘISPĚLI

PhDr. Štěpánka Běhalová, Ph.D. – Muzeum Jindřichohradecka **Mgr. Olga Chmelíčková** – Vědecká knihovna v Olomouci **Mgr. Jiří Klusoň** – Ministerstvo kultury ČR **Bc. Lucie Koníčková** – Informační a knihovnická studia, Ústav informatiky Filozoficko-přírodovědecké fakulty Slezské univerzity v Opavě **PhDr. Ladislav Kurka** – Praha, SKIP ČR **Bc. Helena Selucká** – Knihovna Jiřího Mahena v Brně **Veronika Ševčíková** – Národní knihovna ČR, Praha **Mgr. Lenka Válková** – Národní knihovna ČR, Praha

Zdroje jsou dostupné v **Knihovně knihovnické literatury**
Národní knihovny ČR

V Německu pracuje každá třetí osoba jako dobrovolník. Lidé se velmi angažují ve veřejném životě, což je důležité i pro činnost v menších saských knihovnách. Sdružení dobrovolníků, které čítá 60 členů a stará se o provoz knihovny v Neugersdorfu, se jmenuje Gierschdurfer Bichereulen. Neugersdorf má kolem 6000 obyvatel, ale to, co dokáže těchto 60 dobrovolníků, si zaslouží respekt. Sdružení získává peníze na nákup knih, ale podílí se i na vybavení prostor knihovny. Ve sdružení Gierschdurfer Bichereulen se soustřeďuje komunita osob, která pro svoji knihovnu získává další sponzory. Skupina soustředěná kolem místní knihovny vykazuje také obdivuhodné úsilí a vynalézavost vůči velmi mladým čtenářům. Tato oblast Německa se vyznačuje vysokou kriminalitou mládeže, a také proto se sdružení Gierschdurfer Bichereulen soustřeďuje na pomoc mladým lidem. Knihovna v Neugersdorfu pro ně pořádá pravidelně dny otevřených dveří, mohou si v knihovně stavět stany a nocovat zde a snaží se mladistvým prezentovat čtení jako velké dobrodružství. Knihovna nakupuje dětem hry, zve kouzelníky, organizuje prodejní trhy s různými výrobky. Na Světový den knihy pořádá bleší trh médií a festival čtení. Knihovna ve spolupráci se sdružením uspořádala literární soutěž pro mládež a porota byla velmi překvapena počtem i kvalitou příspěvků. Hlavní cenu této soutěže předal vítězi starosta města a knihovna tuto soutěž bude pořádá pravidelně. Knihovna získává díky dobrovolníkům další čtenáře, stává se populární institucí v regionu a sdružení má zpětnou vazbu své činnosti od spokojených uživatelů.

(*Das Magazin der Bibliotheken in Sachsen*, Jg. 4, Nr. 3/September 2011, str. 158–160)

Před několika měsíci zorganizovala Krajská knižnice Karola Kmečka v Nitře ve spolupráci se Slovenskou poľnohospodárskou knižnicou SPU v Nitře a dalšími partnery seminář *NitLib 2011* na téma – *Je zdrojem informací pouze katalog?* V současnosti se knihovna, když už není uzavřeným modulem a neplní pouze svoje klasické poslání uchovávání a půjčování knih, ale reaguje na měnící se potřeby uživatelů, neustále vyvíjí a mění společně s narůstajícími potřebami uživatelů. Na semináři zazněl příspěvek Jany

Šuchové – *Sociální prvky zakomponované do katalogu*, v němž se zaměřila na přístup k informacím hlavně prostřednictvím webu a interakce s nástroji vlastní on-line sociální sítě a přes Google a Facebook. Daniela Tóthová svoji prezentaci zacílila na získávání informací z elektronických informačních zdrojů Centra VTI SR v Bratislavě, jako jsou volně dostupné elektronické knihy, e-dokumenty a elektronické zdroje pro vědu a výzkum. Na semináři také vystoupil Martin Vojnar, který přítomné uvedl do problematiky discovery systémů. Elektronické zdroje dnes hýbou světem, přinášejí s sebou nové dimenze vnímání a zpřístupňování indexů elektronických zdrojů koncovému uživateli. V příspěvku s názvem *Jednotné rozhraní: klíč k úspěchu vyhledávání nové generace* M. Vojnar poukázal na možnosti elektronického vyhledávání a dodávání informací uživatelům knihoven. Dále zde vystoupili se svými prezentacemi zástupci pořádajících knihoven, kteří své příspěvky zaměřili na novinky v poskytování informací a služeb ve svých knihovnách.

(*ITlib – Informačné technológie a knižnice – 2/2011, s. 28*)

Nově zrekonstruované Židovské muzeum ve Vídni hostí speciální výstavu filmových plakátů ze sbírek Rakouské národní knihovny. Až do 15. dubna letošního roku můžete navštívit dočasnou výstavu filmových plakátů k americkým vintage filmům. Výstava mapuje sto let filmové produkce Hollywoodu a ukazuje stopy v jednom z nejvíce vzrušujících globálních umění 20. století. Výstava upozorňuje na příchod německých a rakouských uprchlíků v roce 1930 do Hollywoodu a zaměřuje se na filmové protesty proti nacistické propagandě v tomto temném období světových dějin. K vidění jsou na výstavě i překvapivé exponáty jako židle z kavárny filmu *Casablanca* atd. Jsou zde i první filmové plakáty známé jako billboardy z let 1920–1940 ve velikosti 6 m. Tyto plakáty byly v Evropě raritou a jen málo jich přežilo do dnešních dnů. K dispozici jsou i kostýmy a architektonické návrhy prvního filmového trháku – *Sever proti jihu* apod.

(*Newsletter Österreichische Nationalbibliothek – Nr. 4, November/ 2011, s. 10*)

Úplný přehled novinek najdete na adrese

http://knihovnam.nkp.cz/sekce.php3?page=09_Okn/Prirustky.htm

KNIHOVNICTVÍ

Teorie. Řízení a organizace

BIX 2011 : der Bibliotheksindex : ein Sonderheft von B.I.T. online. Herausgeber: Christoph-Hubert Schütte. In Zusammenarbeit mit dem Deutschen Bibliotheksverband. [Ukazatele výkonnosti knihoven. Zvláštní číslo časopisu B.I.T. online 2011.] Wiesbaden: Dinges & Frick, 2011. 56 s.

Kfe 9.265/B

DRECHSLER, Ralf. Krisen-PR für Bibliotheken : Handlungsempfehlungen für die Krisenkommunikation Öffentlicher Bibliotheken in finanzieller Notlage. [Krizové PR (public relations) pro knihovny. Doporučení pro krizovou komunikaci veřejných knihoven ve finanční tísní.] Wiesbaden: Dinges & Frick, 2011. 132 s. B.I.T. online Innovativ, Bd. 32. ISBN 978-3-934997-35-6 *Se 38.808*

HEBER, Tanja. Die Bibliothek als Speichersystem des kulturellen Gedächtnisses. [Knihovna jako systém skladování kulturní paměti.] Marburg: Tectum Verlag, 2009. 234 s.

ISBN 978-3-8288-2049-4 *Kfe 38.802*

KNEALE, Ruth. You don't look like a librarian : shattering stereotypes and creating positive new images in the internet age. [Nevypadáte jako knihovník. Rozbíjení stereotypů a vytváření pozitivní nové image ve věku internetu.] Medford: Information Today, 2009. xviii, 198 s.

ISBN 978-1-57387-366-6 *Kr 38.698*

Kultura České republiky v číslech : vybrané údaje ze statistických šetření. Praha: Národní informační a poradenské středisko pro kulturu, 2011. 31 s.

Zb 9.314/B

Automatizace knihovnické a informační činnosti

KNOX, Karen C. Implementing technology solutions in libraries : techniques, tools, and tips from the trenches. [Implementace technologických řešení v knihovnách. Techniky, nástroje a tipy z praxe.] Medford: Information Today, 2011. xvii, 173 s.

ISBN 978-1-57387-403-8 *Abc 38.785*

MILLER, Steven J. Metadata for digital collections : how to do it manual. [Metadata pro digitální sbírky. Příručka.] London: Facet, 2011. xxiii, 343 s. How-to-do-it manuals.

ISBN 978-1-85604-771-5 *OI 38.846*

VÉGH, Norbert a kol. Redakčné systémy v knižniciach. Martin: Slovenská národná knižnica, 2009. 63 s.

ISBN 978-80-89301-40-9 *Abdg 38.829*

Organizace knihovnických fondů

GIARETTA, David. Advanced digital preservativ. [Moderní digitální ochrana.] New York: Springer, 2011. xxii, 510 s.

ISBN 978-3-642-16808-6 *OI 38.769*

ZENG, Marcia Lei, ed., Maja ŽUMER, ed. and Athena SALABA, ed. Functional Requirements for Subject Authority Data (FRSAD) : a conceptual model. [Funkční požadavky pro předmětové autority. Konceptuální model.] Berlin: De Gruyter Saur, 2011. vi, 74 s. IFLA Series on Bibliographic Control, vol. 43.

ISBN 978-3-11-025323-8 *Odb 38.833*

Sítě knihoven

GRUNOVÁ, Eva. Knihovna Moravský Krumlov : sborník vydaný k 120. výročí veřejného knihovnictví ve městě. Břeclav: Petr Brázda, 2011. 108 s.

ISBN 978-80-87387-03-0 *Tee 9.331/B*

Od padesátky k šedesátce. Lea Prchalová, red. Ostrava: Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě, 2011. 351.

ISBN 978-80-7054-126-5 *Ta 9.333/B*

Sächsische Landesbibliothek – Staats- und Universitätsbibliothek Dresden SLUB Geschäftsbericht 2010. [Saská zemská knihovna – Státní a univerzitní knihovna v Drážďanech. Výroční zpráva za rok 2010.] Dresden: Sächsische Landesbibliothek – Staat- und Universitätsbibliothek Dresden, 2011. 62 s.

Taa 9.237/B

Služby knihoven

MILNE, Christine, ed. and Annamarie McKIE, ed. Displays and exhibitions in art libraries. [Prezentace a výstavy v uměnovědních knihovnách.] Bromsgrove: Arlis/UK & Ireland, [2009?]. 82 s.

ISBN 978-0-9562763-0-8 *Th 38.715*

TRÁVNÍČEK, Jiří. Čtenáři a internauti : obyvatelé České republiky a jejich vztah ke čtení (2010). Brno: Host ; Praha: Národní knihovna ČR, 2011. 191 s. ISBN 978-80-7294-515-3 (Host, Brno). ISBN 978-80-7050-599-1 (Národní knihovna ČR, Praha) *Sf 38.830*

KNIHOVĚDA

Almanach bibliofila. Vyp. 34. [Almanach bibliofila.] Moskva: Meždunarodnyj sojuz obščestvennyh ob jediněnj knigoljubov, 2010. 222 s.

ISBN 978-5-93863-023-6 *Xbc 38.814*

Akademická knihovna Jihočeské univerzity v České Budějovicích

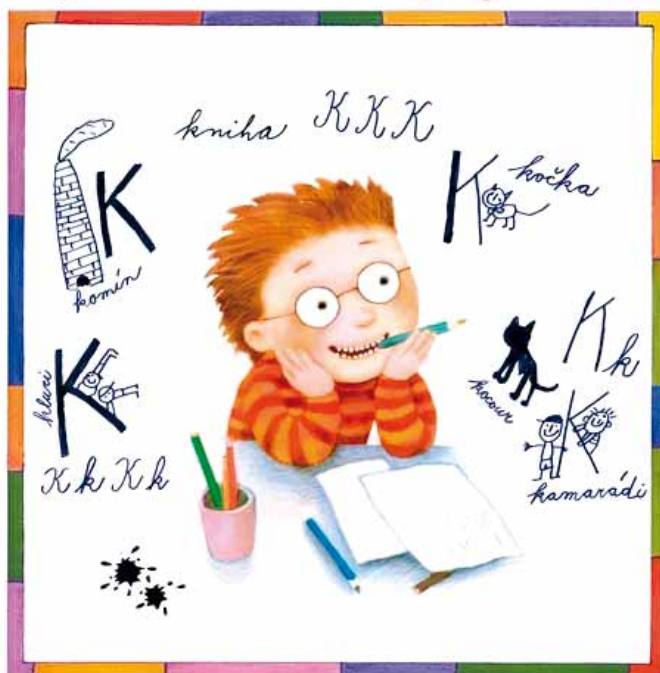
Knihovnické a informační centrum FM VŠE v Jindřichově Hradci

Městská knihovna Soběslav

Foto archiv knihoven a redakce

Už jsem čtenář - knížka pro prvňáčka

SKIP ČR vyhlašuje čtvrtý ročník projektu na podporu čtenářské gramotnosti **Už jsem čtenář – Knižka pro prvňáčka**.

Cílem projektu je rozvoj čtenářských návyků žáků již od prvního ročníku školní docházky. Žáky prvních tříd základních škol přihlašuje do projektu veřejná knihovna ve spolupráci se školami v místě působnosti knihovny. Hlavními sponzory jsou nakladatelství Triton a SKIP ČR.

Přihláška a další informace k projektu

<http://www.skipcr.cz/akce-a-projekty/akce-skip/projekt-uz-jsem-ctenar-2013-knizka-pro-prvnacka>

HARMONOGRAM PROJEKTU

Vyhlášení projektu	počátek prosince 2011
Konec příjmu přihlášek	31. 1. 2012
Konečný termín zaslání vyhodnocení projektu	30. 4. 2012
Distribuce knih	2. polovina května 2012
Slavnostní ukončení projektu v Praze	1. týden v červnu 2012
Slavnostní předávání knih v regionech	do konce června 2012

skip